

**STRATEGIA ROZWOJU
GMINY SADOWIE
NA LATA 2015-2022**

Sadowie, 2016

Spis treści

CZĘŚĆ I. WPROWADZENIE	3
1. Strategia jako instrument zarządzania rozwojem lokalnym.....	3
2. Proces konstruowania dokumentu.....	4
3. Struktura dokumentu	6
CZĘŚĆ II. DIAGNOSTYCZNA	8
DIAGNOZA OBECNEGO STANU GMINY SADOWIE	8
1. Dane ogólne.....	8
2. Infrastruktura ochrony środowiska	13
3. Infrastruktura komunikacyjna	17
4. Gospodarka.....	18
5. Diagnoza demograficzna i sytuacja na rynku pracy.....	28
6. Edukacja, kultura, sport i aktywność społeczna	33
7. Finanse samorządu terytorialnego	37
8. Gmina Sadowie na tle powiatu opatowskiego i jego wybranych gmin	43
CZĘŚĆ III STRATEGICZNA.....	47
MISJA, WIZJA I GŁÓWNE PRIORYTETY ROZWOJU GMINY SADOWIE.....	47
1. Wizja i misja gminy	47
2. Ocena społeczna stanu wyjściowego – badania ankietowe, analiza SWOT gminy	49
3. Uwarunkowania rozwoju gminy Sadowie	58
4. Cele strategiczne rozwoju gminy Sadowie	63
5. Podsumowanie zadań służących poprawie sytuacji na obszarze gminy	77
CZĘŚĆ IV WDROŻENIOWA.....	80
1. Zadania realizacyjne i ich finansowanie	80
2. Spójność strategii z innymi dokumentami strategicznymi na szczeblu regionalnym, krajowym oraz z założeniami Unii Europejskiej.....	85
3. Monitoring i ewaluacja strategii.....	94
4. Wskaźniki realizacji strategii.....	95
Spis tabel i wykresów.....	100

CZĘŚĆ I. WPROWADZENIE

Na wstępie autorzy opracowania pragną podziękować wszystkim uczestnikom prac warsztatowych za poświęcony czas, odpowiedzialność w podejściu do spraw publicznych oraz merytoryczne zaangażowanie w procesie budowania Strategii Rozwoju Gminy Sadowie.

1. Strategia jako instrument zarządzania rozwojem lokalnym

Dokument jakim jest Strategia rozwoju gminy to podstawowe narzędzie zarządzania rozwojem lokalnym, które przy pomocy określonych zasobów ma doprowadzić do osiągnięcia zamierzonych celów rozwojowych lokalnych wspólnot samorządowych. Władze gmin powinny być w pełni świadome wpływu, jaki ich działania wywierają na warunki życia mieszkańców oraz tego, że muszą działać nie tylko dla dobra ludności, ale prowadzić działania razem z mieszkańcami. Powinny również zdawać sobie sprawę z wpływu zachodzących przemian na firmy i organizacje lokalne oraz wspólnie z nimi zwiększać możliwości osiągnięcia trwałego wzrostu gospodarczego. Aby uzyskać maksymalne, możliwe do osiągnięcia efekty, władze gmin powinny razem z mieszkańcami i środowiskiem lokalnego biznesu tworzyć a także aktualizować posiadane Strategie rozwoju.

Budowanie strategii wpływa na pobudzanie zbiorowego myślenia o przyszłości gminy oraz kształtuje aktywne postawy uczestników życia społecznego i gospodarczego. Poprawnie przygotowana strategia pozwala na alokację ograniczonych zasobów gminy

w najistotniejszych dla niej obszarach prorozwojowych zwiększając skuteczność i efektywność działań, co zmniejsza rozpraszanie środków na działania mniej istotnie. Stosowanie strategii ułatwia rozpoznawanie przyszłych warunków działania oraz przyspiesza proces wyboru projektów (przedsięwzięć).

Wśród korzyści wynikających z opracowania strategii należy wymienić:

- określenie klarownego obrazu celów i kierunków rozwoju gminy, akceptowanych przez społeczność lokalną,
- wskazanie sposobów lepszego wykorzystania zasobów, którymi dysponuje gmina,
- podporządkowanie i ukierunkowanie działań doraźnych działaniom długofalowym,
- zmniejszenie niepewności oraz ryzyka działania miejscowych przedsiębiorców,
- zwiększenie szans na pozyskanie inwestorów zewnętrznych,
- aktywizacja mieszkańców i pobudzanie ich do czynnego udziału w rozwoju gminy,
- ułatwienie władzom gminy efektywnego gospodarowania budżetem,
- zwiększenie szans gminy na uzyskanie dodatkowych źródeł finansowania.

2. Proces konstruowania dokumentu

Im więcej osób zaangażuje się w proces budowania strategii i im bardziej będą się one z nią utożsamiały, tym większa będzie szansa na jej pomyślną realizację. Strategia musi bowiem być akceptowana przez mieszkańców gminy jako ich dzieło i ich własna koncepcja przyszłości. Mieszkańcy gminy powinni więc być jej współautorami. W sprawach, które dotyczą ich samych są oni najlepszymi ekspertami i mają prawo współtworzenia strategii, są także materialnie zainteresowani przyszłością swojej gminy. Dlatego tak ważną sprawą jest autentycznie społeczny sposób budowania strategii.

Społeczność lokalna, która ma poczucie uczestnictwa w tworzeniu strategii jest silniej motywowana do wdrażania wyników swojej pracy i staje się jej naturalnym rzecznikiem.

Za najważniejsze założenia, przyjęte w procesie budowania niniejszej strategii, uznano współdziałanie, czyli zapewnienie mieszkańcom, organizacjom gospodarczym, społecznym i instytucjom, wpływu na kształt programu rozwoju oraz możliwości aktywnego włączenia się w proces jego realizacji.

Takie podejście zapewniło uspołecznienie procesu planowania, który można określić jako ekspercko-społeczny. Oznacza to z jednej strony, że w codziennej pracy aktywnie uczestniczyli i kluczowe decyzje podejmowali specjaliści, z drugiej zaś, że wpływ na te decyzje mieli wszyscy zainteresowani mieszkańcy gminy. Aspekt ekspercki przejawiał się w uczestnictwie w procesie planowania przedstawicieli Urzędu Gminy i instytucji odpowiedzialnych za rozwój w poszczególnych obszarach, a także pracowników Ośrodka Promowania Przedsiębiorczości w Sandomierzu, mających wiedzę i doświadczenie w planowaniu rozwoju gospodarczego. Wymiar społeczny to zebranie opinii nt. stanu obecnego i kierunków rozwoju gminy u mieszkańców gminy Sadowie (w drodze badania ankietowego realizowanego bezpośrednio oraz za pośrednictwem Internetu) i otwarty dla wszystkich dostęp do procesu planowania (warsztaty były otwarte dla wszystkich zainteresowanych wzięciem w nich udziału). Wyniki prac warsztatowych oraz sama Strategia zostały upublicznione, między innymi poprzez jej zamieszczenie na stronie internetowej Urzędu Gminy, a więc dostępne dla wszystkich, którzy zechcieli wnieść uwagi i propozycje. Zostały one wzięte pod uwagę przed zatwierdzeniem ostatecznej wersji dokumentu przez Radę Gminy Sadowie.

W toku prac nad dokumentem zrealizowano szereg działań, poczynawszy od uzgodnienia i przyjęcia metodyki postępowania i harmonogramu, poprzez prace analityczne i planistyczne, po wypracowanie niniejszego dokumentu. Ich efektami na poszczególnych etapach były: diagnoza stanu istniejącego, analiza SWOT, wypracowana wizja oraz cele strategiczne, operacyjne i zadania realizacyjne oraz uwarunkowania realizacji strategii.

Do głównych materiałów źródłowych, stanowiących materiał analityczny i podstawę do opracowania strategii należą:

- dane Urzędu Gminy,

- dane Głównego Urzędu Statystycznego (Bank Danych Lokalnych),
- wnioski z ankiet przeprowadzonych podczas wywiadów bezpośrednich oraz uzyskanych drogą elektroniczną,
- wnioski wypracowane podczas warsztatów grupowych.

3. Struktura dokumentu

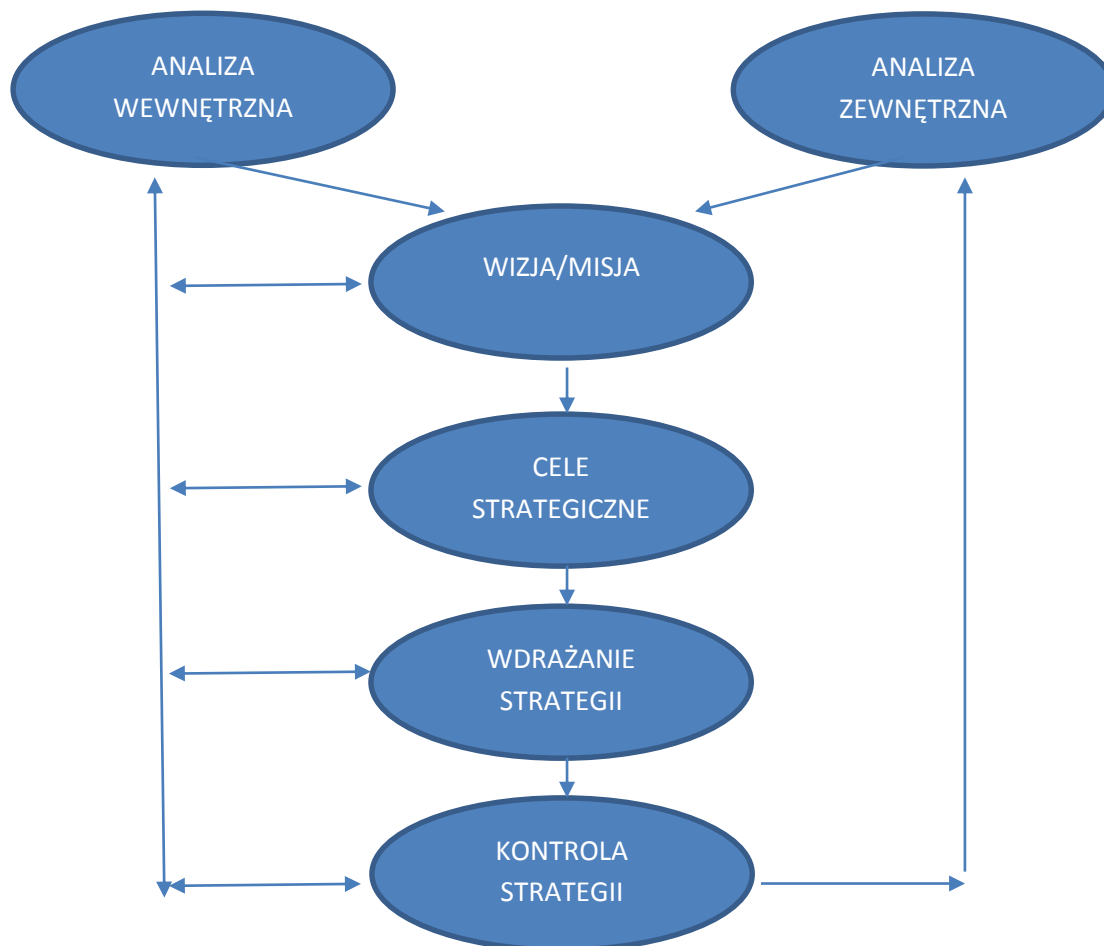
Strategia Rozwoju Gminy Sadowie na lata 2015 – 2022 składa się z czterech zasadniczych części odpowiadających logice procesu strategicznego: wprowadzenia; części diagnostycznej, obrazującej obecny stan gminy; części strategicznej, obejmującej misję, wizję i cele strategiczne rozwoju gminy oraz części wdrożeniowej, związanej z monitoringiem i ewaluacją dokumentu.

Strategia została opracowana wg następującego planu:

- ocena sytuacji społeczno - gospodarczej gminy,
- analiza wewnętrznych i zewnętrznych uwarunkowań rozwoju gminy,
- określenie najważniejszych zagadnień i opracowanie wizji i misji gminy,
- opracowanie Planu Strategicznego (celów strategicznych i działań).

Zarządzanie strategiczne jest procesem złożonym, składa się z wielu etapów i występuje w nim wiele podmiotów. Podstawowe elementy procesu przygotowania, formułowania, wdrażania oraz kontroli Strategii Rozwoju Gminy Sadowie przedstawia poniższy schemat.

Rysunek 1 Proces zarządzania strategicznego

Źródło: opracowanie własne

CZĘŚĆ II. DIAGNOSTYCZNA

DIAGNOZA OBECNEGO STANU GMINY

SADOWIE

1. Dane ogólne

Nazwa kulturowa Sadowia pochodzi od wyrazu sad, sadu. Przyrostek „owie” wskazuje na mnogość. Można zatem przypuszczać, że na tym terenie znajdowało się dużo sadów. Obecnie nie jest to obszar sadowniczy.

Gmina Sadowie położona jest we wschodniej części województwa świętokrzyskiego przy drodze krajowej międzyregionalnej Nr 9 Radom - Ostrowiec Św.- Opatów - Rzeszów obsługującej środkową część gminy. Jest jedną z 8-miu gmin powiatu opatowskiego oraz jedną ze 102 gmin województwa świętokrzyskiego.

Gmina Sadowie od 1 stycznia 1999 r. znajduje się w obrębie województwa świętokrzyskiego w jego środkowo - wschodniej części, jako jedna z 8-miu gmin powiatu opatowskiego. Gmina graniczy od zachodu, północy i pn - wsch. z gminami powiatu ostrowieckiego: Waśniów, Bodzechów i Ćmielów, od południowego wschodu przylega do gmin powiatu opatowskiego, tj. do gminy Opatów i Baćkowice. Długość granic gminy wynosi 54 km.

Gmina Sadowie zajmuje powierzchnię 82 km². W skład gminy wchodzi 22 sołectwa: Biskupice, Bogusławice, Bukowiany, Czerwona Góra, Grocholice, Jacentów, Łężyce, Michałów, Małoszyce, Niemienice, Okręglica, Obręczna, Porudzie, Ruszkowice, Ruszków, Rżuchów, Szczucice, Sadowie, Truskolasy, Wszechświęte, Zwola, Zochcin.

Ogólna liczba mieszkańców wynosiła na dzień 30.11.2015r. - 4 116 osób. Szczegółowe dane dotyczące sytuacji demograficznej gminy przedstawione są w rozdziale III Strategii.

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

b) Powierzchnia

Gmina Sadowie zajmuje powierzchnię 82 km². Pod względem powierzchni gmina znajduje się na 7 miejscu w powiecie (wśród 8 gmin) oraz na 81 miejscu w województwie (wśród 102 gmin).

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

c) Środowisko przyrodnicze

W podziale fizyczno - geograficznym Kondrackiego, gmina Sadowie położona jest na pograniczu dwóch jednostek wyżyny Kielecko - Sandomierskiej: mezoregionu Gór Świętokrzyskich, przechodzącemu ku północnemu wschodowi i wschodowi

w mezoregion Wyżyny Sandomierskiej. Granica pomiędzy tymi jednostkami przebiega w obrębie wsi: Truskolasy, Michałów, Biskupice, Bukowiny i Łężyce. Góry Świętokrzyskie w obrębie gminy obejmują północne stoki Pasma Jeleniowskiego - równoleżnikowego wału o wysokościach bezwzględnych, dochodzących na terenie gminy do 448,2 m n.p.m. w kulminacji Góry Truskolaskiej. Pasma Jeleniowskie stanowi wschodnie przedłużenie Łysogór, w stosunku, do których jest przesunięte na południe. Wąską wierzchowiną biegnie południowa granica gminy. Północny stok Pasma Jeleniowskiego jest w górnej części stromy, spadki przekraczają 20- 25 %. W miarę obniżania się wysokości spadki zmniejszają się do wielkości 12 - 20 %. Zbocze porasta bór jodłowy z domieszką buka i modrzewia, co podkreśla odrębność tej formy. W kierunku północno-wschodnim i wschodnim stok przechodzi łagodnie w falistą powierzchnię Wyżyny Sandomierskiej określonej na terenie gminy jako Wyżyna Opatowska. Cechą charakterystyczną krajobrazu wyżynnego są tu szerokie i płaskie wierzchowiny o przeważających wysokościach 270 - 290 m. n.p.m., opadające łagodnie ku dolinom, prowadzącym niewielkie strugi wodne. Zbocza dolin rozcięte są licznymi formami erozyjno-denudacyjnymi (dolinki nieckowate, wciosowe). Przeważają tu spadki 5- 12%. Częstymi zjawiskami na zboczach są tereny i podcięcia erozyjne. Rozdolinienie terenu wyżyny jest znaczne, co wynika z podatności podłoża lessowego na erozję wodną i wietrzną. W wielu miejscach wyżyny powstały głębokie wąwozy o wys. 5 - 7 m. w wyniku wcięć drogowych. Na przeważającym obszarze gminy znajdują się jednak zwarte powierzchnie płaskie lub lekko faliste o spadkach 0-15 %. Skalne podłoże terenu gminy budują utwory trzonu paleozoicznego Gór Świętokrzyskich (fałd łysogórski) oraz jego mezozoicznego obrzeżenia.

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

d) Klimat, gleby i wody

Klimat

Gmina posiada na ogół korzystne dla rolnictwa warunki klimatyczne, charakteryzujące się długim okresem wegetacji (200 - 220 dni) i średnią sumą rocznych

opadów przekraczającą 550 mm. Długość okresu bezprzymrozkowego 160 - 175 dni. Wilgotność powietrza 80%. Przeważają wiatry zachodnie. Długość okresu pod pokrywą śnieżną 50 – 95 dni. W obrębie gminy klimat jest zróżnicowany. Mniej sprzyjające warunki posiada część południowo-zachodnia położona w granicach Pasma Jeleniowskiego Gór Świętokrzyskich, której lokalny mikroklimat posiada cechy klimatu górskiego. Uzależnione jest to położeniem terenu. W obrębie gminy zaznacza się wyraźna różnica warunków topoklimatycznych pomiędzy południową i południowo-zachodnią częścią w obrębie wierzchowiny i stoków Pasma Jeleniowskiego - a pozostałą częścią gminy tj. pomiędzy terenami dolinnymi a stokami o różnej ekspozycji i wierzchowinami. Mimo znacznych różnic mikroklimatycznych szczególnie w dolinach, klimat gminy Sadowie jest korzystny dla większości roślin uprawianych w Polsce.

Wody

Teren gminy położony jest w dorzeczu rzeki Wisły w granicach zlewni jej lewobrzeżnych dopływów, rzeki Kamiennej i Opatówki. Zlewnia rzeki Kamiennej obejmuje dwa niewielkie dopływy: Kamionkę i ciek bez nazwy. Są to niewielkie cieki, których drobne dopływy mają charakter strumieni o szerokości 2-3m rozprowadzających małe ilości wody. Zlewnia rzeki Kamiennej obejmuje północną, północno - zachodnią i północno –wschodnią część gminy. Zlewnia rzeki Opatówki to południowo-wschodnia część obszaru gminy. Opatówka bierze swój początek na wschodnich stokach Pasma Jeleniowskiego, reprezentuje podobny typ rzeki, co Kamionka.

Gleby

Less jest skałą glebotwórczą na prawie całym terenie gminy, z wyjątkiem najwyższej położonych części Pasma Jeleniowskiego - stoków pokrytych rumoszem i zwietrzeliną piasków kwarcytowych. Na grubej warstwie lessu wytworzyły się następujące typy i rodzaje gleb:

- gleby brunatne - zajmują największą powierzchnię na terenie gminy. Powstały z lessów pod wpływem roślinności lasów liściastych lub mieszanych. Na terenie gminy występują gleby brunatne właściwe i wylugowane. Są to gleby o bardzo

dobrych właściwościach chemiczno – fizycznych i pojemności wodnej. Wartość rolnicza ich jest bardzo duża.;

- gleby bielice i pseudobielice - powstały z lessów pod wpływem roślinności lasów iglastych. Zajmują niewielkie powierzchnie na obrzeżu gleb brunatnych. Są to gleby o dobrych warunkach fizyczno-chemicznych, ale średnio i mało zasobne w składniki pokarmowe;
- czarnoziemy - niewielkie powierzchnie czarnoziemów występują w postaci izolowanych płatów. Wykształciły się w miejscach, gdzie istnieją warunki do akumulacji materiału próchnicznego, a więc u podnóża stoków i dnach zagłębień. Ogólnie są to gleby żyzne, bogate w składniki pokarmowe;
- mady i gleby glejowe - powstały z lessów w obrębie większych dolin rzecznych. Mady brunatno lekkie, średnie i ciężkie wytworzyły się w miejscach wyżej położonych.

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

e) Surowce naturalne

Na terenie gminy nie ma utworzonych terenów górniczych dla złóż kopalin podstawowych. Eksploatacja surowców mineralnych istniejących na skalę przemysłową nie występuje. Wykorzystywane są natomiast dla lokalnych potrzeb gospodarczych w niewielkich "dzikich" odkrywkach: piaskowce kwarcytowe (północny stok Góry Truskolaskiej), dolomity (Grocholice), kamienie ciosowe (złepieńce cechsztyńskie), lessy (Określca) używane do wyrobu zaprawy murarskiej i cegieł, gliny ceglarskie - zwałowe oraz piaski i żwiry fluwiogłacjalne (do wyrobu na niewielką skalę betonów, kręgów studziennych

i przy budowie dróg). Występuje również na terenie gminy węgiel brunatny (w rejonie Gromadziec, Wszechświętych, Jacentowa i Rżuchowa – nie eksploatowany) oraz rudy żelaza (Wszechświęte, Moczydło i Miłków - nieeksploatowane).

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

2. Infrastruktura ochrony środowiska

a) Gospodarka wodno-ściekowa

Gmina Sadowie położona jest w dorzeczu Wisły, w strefie jej dwóch lewobrzeżnych dopływów Kamiennej i Opatówki. Fragment zlewni Kamiennej obejmuje zachodnią, północną i północnowschodnią część gminy. Zasilają ją dwa niewielkie dopływy Kamiennej: Kamionka oraz ciek bez nazwy płynący w okolicach Grocholic i Wszechświętych. Podobnie jak na terenie całego powiatu, na obszarze gminy, wody podziemne stanowią podstawowe źródło zaopatrzenia w wodę. Gmina leży w strefie Użytkowych Zbiorników Wód Podziemnych, które charakteryzują się niewielką wydajnością i stanowią lokalne źródło zaopatrzenia ludności w wodę do picia.

Występowanie wód podziemnych związane jest z dwoma zbiornikami wodonośnymi: „A” w utworach paleo – i mezozoicznych starszego podłoża, są to zasoby słabo rozpoznane i eksploatowane; „B” w utworach czwartorzędowych związane głównie z nierównomiernie rozprzestrzenioną warstwą piasku i żwiru. Zasoby te mają niewielką wydajność, zależną głównie od opadów atmosferycznych. Na terenie gminy znajdują się studnie głębinowe w miejscowościach Sadowie, Wszechświęte i Niemienice. Zasoby wodne uzupełniają zbiorniki przeciwpowodziowe o lokalnym znaczeniu.

Według stanu na 31.12.2015 r. na terenie gminy dostępnych jest 134,5 km sieci wodociągowej, z której korzysta 2 538 mieszkańców. Mieszkania wyposażone w sieć wodociągową stanowią 77,8%. Długość sieci wodociągowej nie zmieniła się od 2012 r. natomiast stale przybywa liczba mieszkańców korzystających z niej. Jednym z głównych problemów gminy jest brak uporządkowania gospodarki ściekowej w miejscowościach o zwartej zabudowie. Gmina nie posiada zbiorczej oczyszczalni ścieków, nie ma też sieci kanalizacyjnej.

b) Gospodarka odpadami

Oczyszczalnie ścieków

Jednym z najważniejszych problemów, mających na celu poprawę stanu środowiska naturalnego w gminie Sadowie, jest uporządkowanie gospodarki ściekowej. W chwili obecnej na terenie gminy brak jest zbiorczej oczyszczalni ścieków dla potrzeb mieszkańców. Gospodarstwa wiejskie - w miejscowościach o zabudowie rozproszonej - w ilości 430 sztuk, zostały wyposażone w przydomowe oczyszczalnie ścieków, pozostałe gospodarstwa do gromadzenia ścieków wykorzystują okresowo opróżniane zbiorniki bezodpływowe. Ścieki są wywożone przez prywatnych przewoźników na oczyszczalnie w Opatowie i Ostrowcu Świętokrzyskim, ale część z nich dostaje się do rzek i cieków wodnych.

Na terenie gminy znajdują się trzy oczyszczalnie ścieków dla użytku własnego - Zespołu Szkół w Sadowiu, Zakładu „LUXIONA” w Jacentowie i Ośrodka Szkolno – Wychowawczego w Niemienicach.

Wysypiska śmieci

Obsługę gminy zgodnie z wojewódzkim planem gospodarki odpadami zapewnia Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych w Janczycach posiada status Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Regionie Gospodarki Odpadami numer 1 Województwa Świętokrzyskiego. Obejmuje zasięgiem 150 tysięcy mieszkańców.

Na terenie zakładu znajdują się trzy instalacje służące do zagospodarowania odpadów:

- Instalacja mechanicznego przetwarzania odpadów - służy do przetwarzania odpadów komunalnych zmieszanych oraz odpadów pochodzących z selektywnej zbiórki. Zakład odzyskuje surowce wtórne: papier, tworzywa sztuczne, szkło, opakowania wielomateriałowe, metale żelazne i nieżelazne.
- Kompostownia- instalacja do stabilizacji odpadów biodegradowalnych składa się z trzech modułów systemu Biodegma oraz placu dojrzewania o powierzchni 7 tys. m².

- Kwaterna składowania – składa się z dwóch kwater o powierzchni 3,64 ha. Deponowane są tu odpady pochodzące z mechanicznego przetwarzania komunalnych odpadów zmieszanych, pozostałości z sortowania oraz inne odpady, które nie nadają się do odzysku.

c) Zaopatrzenie w energię

Gmina Sadowie zasilana jest w energię liniami magistralnymi napowietrznymi: 15 kV „Opatów - Ostrowiec” 15 kV „Opatów - Ćmielów - Ożarów” 15 kV „Opatów - Nowa Słupia” Główny Punkt Zasilania „GPZ 110/15 kV „Opatów”, od którego odprowadzone są magistrale znajduje się w sąsiedniej gminie i włączony jest w krajowy system elektroenergetyczny liniami: 110 kV „Opatów - Klimontów” 110 kV „Ostrowiec - Opatów”. Posiada on 2 transformatory o mocy 2 x 16/16 MVA z czego 1 transformator jest wyłączony i stanowi rezerwę mocy. Obciążenie pracującego transformatora w szczycie poboru mocy wynosi ok. 8,7 MW. Na terenie całego obszaru gminy znajduje się 48 stacji transformatorowych napowietrznych 15/0,4 kV, o łącznej mocy zainstalowanej w 45 stacjach Rejonu Energetycznego wynoszącej 3593 kV A (3 stacje to stacje na majątku odbiorcy). Przez zachodni obszar gminy przebiega tranzytem linia Najwyższych Napięć 400 kV „Połaniec - Ostrowiec” oraz linie Wysokich Napięć 110 kV „Ostrowiec - Ożarów” i 110kV „Ostrowiec - Opatów”. Przebiegające przez obszar gminy linie elektroenergetyczne Najwyższych Napięć 400 kV i Wysokich Napięć 110 kV wymagają strefy ochronnej, w obrębie której nie należy lokalizować obiektów kubaturowych, ze względu na ochronę ludzi i środowiska przed oddziaływaniem pola elektromagnetycznego zgodnie z wymogami zarządzenia MGIE z dnia 28.01.1985r. ogłoszonego w M.P. Nr 3 z dnia 28.02.1985r. poz.24. Strefa ochronna od tych linii, licząc od osi wynosi: 50 m dla linii 400 kV, 20 m dla linii 110kV. Linie napowietrzne 15 kV zasilające stacje transformatorowe także wymagają strefy ochronnej, która wynosi 7,5 m od osi linii. Lokalizacja i wznoszenie budynków oraz innych obiektów w pobliżu istniejących linii elektroenergetycznych w odległościach mniejszych niż w/w wymaga uzgodnienia z Rejonem Energetycznym w Staszowie.

Każde gospodarstwo na terenie gminy Sadowie ma dostęp do elektryczności. Na terenie całej gminy znajdują się 412 punkty oświetleniowe dróg krajowych, powiatowych i gminnych.

d) Zaopatrzenie w ciepło

Zaopatrzenie w ciepło w gminie opiera się na indywidualnych systemach grzewczych, wykorzystujących różnego rodzaju paliwa, w tym paliwo olejowe i gazowe.

Czynne przyłącze do budynków mieszkalnych i niemieskalnych sieci gazowej w latach 2012-2014 wynosi niezmiennie 47 586 km. Od roku 2012 do 2014 nieznacznie spadła liczba mieszkańców korzystających z sieci gazowej. W 2014 r. osiągnęła liczbę 917 osób (w 2012 roku było to 925).

Tabela 1 Zaopatrzenie w gaz w gminie Sadowie w latach 2012-2014.

Rok	Czynne przyłącze gazowe do budynków mieszkalnych i niemieskalnych [km]	Ludność korzystająca z sieci gazowej [l. mieszkańców]
2014	47586	917
2013	47586	918
2012	47586	925

Źródło: Bank Danych Lokalnych

e) Wykorzystanie energii odnawialnych

Na terenie gminy Sadowie podjęte były działania zmierzające do utworzenia elektrowni wiatrowych. Podjęto pierwsze uchwały Rady Gminy w zakresie zmian w Miejscowym Planie Zagospodarowania Przestrzennego umożliwiającym budowę takich elektrowni. Działania te zostały wstrzymane w marcu 2014 roku do czasu wejścia w życie szczegółowych uregulowań ustawowych na poziomie centralnym.

3. Infrastruktura komunikacyjna

a) Komunikacja drogowa

Przez gminę Sadowie przebiega węzeł komunikacyjny o znaczeniu międzyregionalnym, jakie stanowi Ostrowiec Św. i Opatów. Większość powiązań zewnętrznych odbywa drogą krajową nr 9, będącą jednocześnie drogą międzynarodową E-371 (Warszawa) – Rzeszów - Barwinek (Bukareszt). Droga krajowa nr 9 przebiega w układzie północ - południe, na długości 6,8 km. Długość dróg gminnych w 2014 r. wynosiła 153 km, w tym 19 km o nawierzchni utwardzanej i 73 km o nawierzchni ulepszonej.

Do sieci ciągu komunikacyjnego o dużym znaczeniu zalicza się też drogi powiatowe:

- nr 42119 Opatów - Porudzie - Niemienice,
- nr 42116 Rżuchów - Drzenkowice, łącząca gminę Sadowie z Ćmielowem,
- nr 42146 Podole - Małoszyce - Grocholice - Bodzechów stanowiąca alternatywne połączenie Opatowa z Bodzechowem,
- nr 42121 Zochcin - Sadowie, łącząca drogę nr 42119 z centrum administracyjno – usługowym gminy.

Tabela 2 Komunikacja drogowa w 2014 roku

Nazwa wskaźnika	Wartość	Jedn.
Drogi gminne długość ogółem [km]	153	km
Drogi gminne o nawierzchni utwardzonej [km]	19	km
Drogi gminne o nawierzchni ulepszonej [km]	73	km
Drogi gminne remonty w 2014 [km]	61	km

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

b) Telekomunikacja

Dostęp do sieci internetowej zapewniają głównie linie telefoniczne obsługiwane przez Orange S.A. (dawniej TP S.A.). Część mieszkańców korzysta z darmowej sieci bezprzewodowej „Aero” o niskiej przepustowości. Na terenie gminy zaczyna być również świadczony dostęp do Internetu w technologii LTE, czym zajmują się operatorzy sieci komórkowych.

4. Gospodarka

a) Użytkowanie gruntów w gminie Sadowie

Rolnictwo jest podstawowym działem gospodarki gminy Sadowie i stanowi główne źródło utrzymania miejscowej ludności. Rozwój rolnictwa uwarunkowany jest występowaniem bardzo dobrych warunków glebowych. Gmina wyróżnia się wysoką jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz korzystną strukturą agrarną (średnia wielkość gospodarstwa rolnego w gminie to 7,4 ha w województwie 4,6 ha). Gmina charakteryzuje się wysokimi plonami zbóż, a także wysokim udziałem w powierzchni zasiewów upraw przemysłowych (gm. 14,9%, woj. 3,1%).

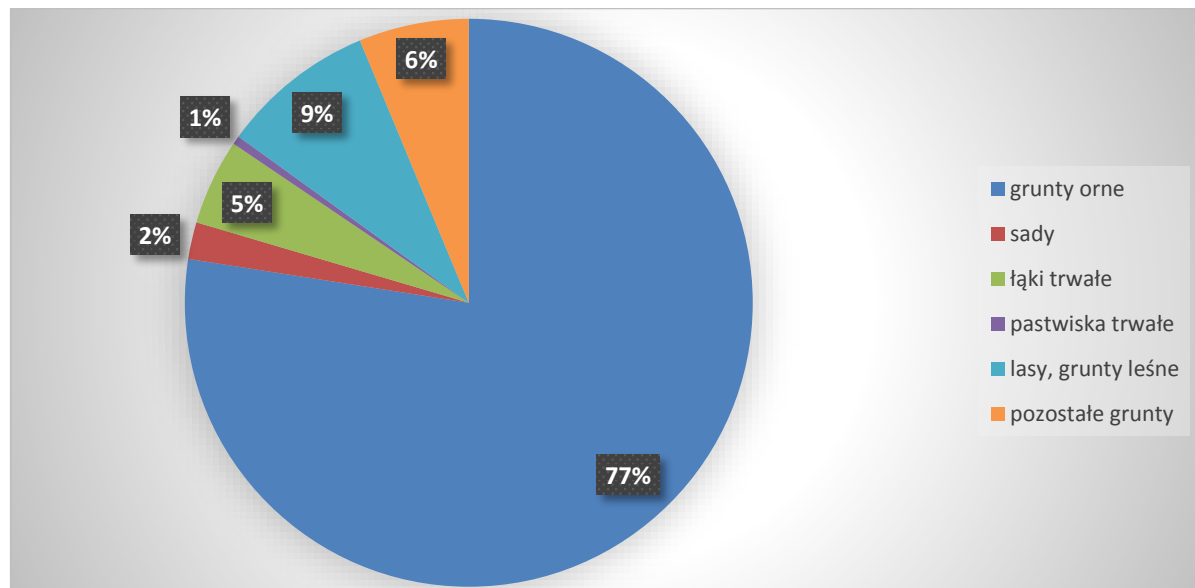
W produkcji rolnej przeważają: uprawa zbóż zajmująca 68,5% powierzchni zasiewów w tym dominuje uprawa pszenicy - 34,1% powierzchni zasiewów oraz hodowla bydła, obsada bydła na 100 ha użytków rolnych wynosi 47,3 szt. przeliczeniowej przy średniej w gminie 40,4 szt.

Tabela 3 Użytkowanie gruntów w gminie Sadowie. Stan w dniu 31XII 2013 r.

Grupy użytkowników gruntów	Ogólna powierzchnia gruntów	Użytki rolne w hektarach					Lasy, grunty leśne	Pozostałe grunty
		Razem	Grunty orne	Sady	łąki trwałe	Pastwiska trwałe		
Ogółem-powierzchnia administracyjna	8178,0791	6946,9984	6335,4561	171,6867	400,1256	39,73	718,8945	512,1862
Gospodarstwa indywidualne	7126,7289	6390,52	5849,32	120,4299	400,00	20,7715	619,73	116,4789
Pozostała powierzchnia	1051,35	556,47	486,13	51,2612	0,1256	18,9585	99,18	395,7073

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

Wykres 1 Użytkowanie gruntów w gminie Sadowie. Stan w dniu 31XII 2013 r.

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

b) Rodzaje gleb

Bonitacyjnie gleby gruntów ornych zaliczane są głównie do klas I – IV. Największy udział w powierzchni ogólnej mają użytki rolne (71,7%). Grunty orne stanowiące 77% ogółu użytków rolnych posiadają wysokie klasy bonitacyjne. Przeważają gleby klas III i II. Ukształtowanie powierzchni na przeważającym obszarze gminy należy uznać za stosunkowo korzystne. Głównym zagrożeniem gleb jest erozja wodna występująca na obszarze gminy we wszystkich stopniach natężenia, przy czym najbardziej niszczącą erozją bardzo silną oraz intensywną objętych jest całościowo 800 ha gruntów ornych położonych na stokach o spadkach powyżej 12%. Obszary te wymagają zastosowania zabiegów przeciwoerozyjnych lub zmiany sposobu zagospodarowania. Dodatkowo lokalne zagrożenia mogą stwarzać procesy osuwiskowe i zmywu wierzchniej warstwy gleby uaktywniające się podczas deszczów nawalnych na odsłoniętych terenach skarpowych i obrzeżach dolin, jak również eksploatacja surowców mineralnych na potrzeby lokalne.

Gmina posiada korzystne dla rolnictwa warunki klimatyczne choć są one zróżnicowane. Mniej sprzyjające warunki posiada część południowo-zachodnia położona w granicach Pasma Jeleniowskiego Gór Świętokrzyskich, której lokalny mikroklimat posiada cechy klimatu górskiego. Ogólnie klimat charakteryzuje się długim okresem wegetacji (200 - 220 dni) i średnią sumą rocznych opadów przekraczającą 550 mm. Wilgotność powietrza wynosi 80%. Przeważają wiatry zachodnie. Długość okresu bezprzymrozkowego to 160 - 175 dni. Długość okresu pod pokrywą śnieżną waha się od 50 do 95 dni. Uzależnione jest to od położenia terenu. W obrębie gminy zaznacza się wyraźna różnica warunków topoklimatycznych pomiędzy południową i południowo-zachodnią częścią. Mimo znacznych różnic mikroklimatycznych szczególnie w dolinach, klimat gminy Sadowie jest korzystny dla większości roślin uprawianych w Polsce.

Tabela 4 Klasyfikacja bonitacyjna gleb

Klasyfikacja bonitacyjna	Powierzchnia w ha	Udział %
Klasa I	156,2861	1,91
Klasa II	1940,2692	23,72
Klasa IIIa	2943,7057	35,99
Klasa IIIb	780,0932	9,54
Klasa III	208,5572	2,55
Klasa IVa	561,9510	6,87
Klasa IVb	89,5140	1,09
Klasa IV	144,5380	1,76
Klasa V	103,0233	1,26
Klasa VI	19,06	0,23
Razem	6946,9977	84,94

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

We wszystkich sołectwach najpowszechniejsze są gleby brunatne właściwe, które wytworzyły się na grubej warstwie lessu w wyniku wymywania węglanu wapnia w głąb profilu glebowego. Mają bardzo dobre właściwości chemiczno-fizyczne, oraz wysoką pojemność wodną. Miejscami towarzyszą im czarnoziemy. Są to najlepsze gleby i występują głównie we wschodniej części gminy. Ponadto na terenie gminy występują gleby bielcowe i pseudobielcowe, które wytworzyły się na rumoszu kwarcytowym. Posiadają dobre warunki fizyczno-chemiczne i dużą pojemność wodną, jednak są średnio i mało zasobne w składniki pokarmowe. Występują między innymi we wsi Truskolasy i Czerwonej Górze. Kolejną grupą gleb są mady brunatne i mady rzeczne, gleby glejowe oraz piaskowce i pstre iły triasowe.

d) Gospodarstwa rolne i agroturystyczne

Na terenie gminy znajdują się 752 gospodarstwa rolne (stan na koniec 2010 r.). Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi 7,4 ha (w województwie 4,6 ha). Najczęściej uprawiane są: zboża, ziemniaki, rzepak i rzepik. Dużą powierzchnię upraw stanowi uprawa przemysłowa. Na terenie gminy w roku 2013 funkcjonowało jedno gospodarstwo agroturystyczne, jedno gospodarstwo ekologiczne. Gospodarstwa rolne zajmowały powierzchnię 7140,4989 ha.

e) Pogłowie zwierząt gospodarskich

Według danych uzyskanych w Powszechnym Spisie Rolnym w 2010 roku w gminie Sadowie pogłowie zwierząt gospodarskich wynosiło 2690 sztuk. Z pogłowia zwierząt dużych największą liczbę stanowiła trzoda chlewna – 4653 i krowy -272.

f) Działalność produkcyjna i usługowa

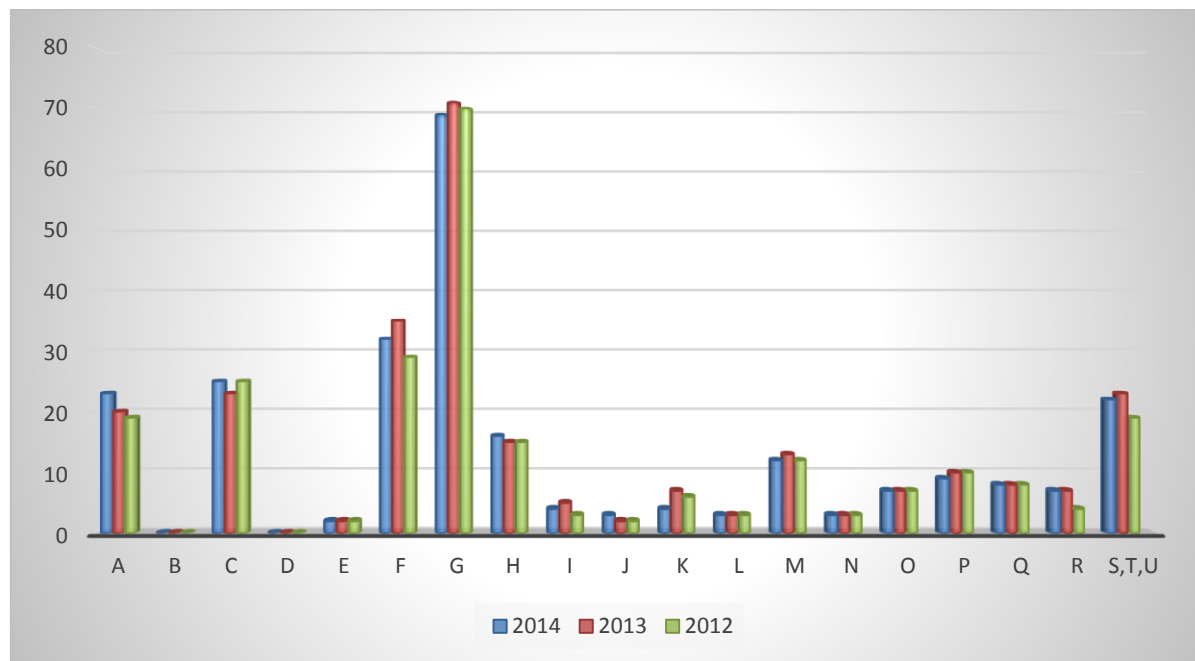
Gmina Sadowie charakteryzuje się dość wysokim tempem przyrostu nowych podmiotów gospodarczych w porównaniu do innych gmin powiatu opatowskiego. W 2014 r. w rejestrze Regon na 10 tys. mieszkańców zarejestrowanych było 608 podmiotów gospodarki narodowej, gdzie w całym powiecie wskaźnik ten wynosił 592 (w woj. 866) W stosunku do roku poprzedniego odnotowano wzrost o 15 podmiotów.

Tabela 5 Podmioty gospodarcze w gminie Sadowie w latach 2012-2014.

ROK	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych
2014	249	18	15
2013	254	13	28
2012	237	8	16

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wykres 2 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w 2012-2014r.r.według sekcji PKD.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

W 2014 r. na terenie gminy Sadowie zarejestrowanych było 249 podmiotów gospodarczych. Najwięcej podmiotów zarejestrowanych było w sekcji G- handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 69 podmiotów. Podobnie sytuacja przedstawiała się w 2013 i 2012 r.-71 i 70 podmiotów. Kolejną liczną grupę przedsiębiorstw stanowiły zarejestrowane w sekcji F- budownictwo – 32 podmioty w 2014r., 35 w 2013r. i 29 podmiotów w 2012r. Duża liczba podmiotów zarejestrowana jest również w sekcji C- przetwórstwo przemysłowe oraz A - rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo. Gmina charakteryzuje się wysokim poziomem udziału sektora prywatnego w strukturze własności przedsiębiorstw, co daje stabilność gospodarczą gminie i jest podstawą jej rozwoju gospodarczego.

f) Turystyka

Gmina nie posiada dobrze rozwiniętej infrastruktury turystycznej jednak ma duży potencjał, który można wykorzystać. Na terenie gminy Sadowie znajdują się cenne zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, które mogą stanowić atrakcję turystyczną.

Do głównych zespołów zabytkowych na terenie gminy należą:

Zespoły kultury sakralnej:

- Zespół Kościoła Parafialnego p.w. Wszystkich Świętych. Nr rej. zabytków 89., w skład którego wchodzi:
  - Kościół gotycki, murowany z 1462 r.
  - Dzwonnica przy Kościele Parafialnym – murowana z 1816 r.
  - Cmentarz parafialny rzymsko – katolicki przykościelny – nr rej. zabytków – 376.
- Zespół Kościoła Parafialnego p.w. Św. Stanisława BPA w Ruszkowie. Nr rej zabytków 467, w skład którego wchodzi:
  - Kościół w stylu barokowym z 1798 r.,
  - Dzwonnica przy kościele parafialnym, wzniesiona pod koniec XVIII wieku,
  - Cmentarz przykościelny założony w XV wieku,
  - Cmentarz parafialny, założony około 1850 r.

Zespoły dworsko – parkowe:

- Zespół Pałacowo – Parkowy w Jacentowie. Nr rej. zabytków 302, w skład którego wchodzi:
  - pałac murowany początek XX wieku,
  - budynek służby, murowany, koniec XIX wieku,
  - park krajobrazowy, XVIII wieku,
- Zespół Dworsko – Parkowy w Bogusławicach. Nr rej. zabytków 295, w skład którego wchodzi:
  - dwór murowany, początek XX wieku

- stajnia murowana, początek XX wieku,
- obora murowana, początek XX wieku,
- park krajobrazowy, XVIII wieku.

Pozostałości parków historycznych podworskich:

- Park dworski w Niemienicach, przełom XIX wieku,
- pozostałe fragmenty alei, drzewa i krzewy egzotyczne i rzadkie krajowe (pomniki przyrody),
- Grocholice – pozostałości parku dworskiego z XIX wieku, pozostały fragmenty alei dojazdowej z lip i akacji, pojedyncze egzemplarze drzew ozdobnych oraz szpaler z kasztanowców.

Na terenie gminy znajdują się też pomniki przyrody i park krajobrazowy.

- Jeleniowski Park Krajobrazowy wraz z otuliną. Pasma Jeleniowskie stanowi przedłużenie Łysogór. Dzięki kulminacji w terenie stwarza wrażenie wysoko wyniesionego garbu, którego zbocza porasta bór jodłowy z domieszką buka i modrzewia. Obszar parku charakteryzuje się wyraźną asymetrią tzn. jego wyższa część – południowa (Pasma Jeleniowskie) porośnięte jest lasami, natomiast pozostała część jest prawie całkowicie bezleśna.

Ponadto prawną ochroną przyrody objęte są również pomniki przyrody:

- Ruszkowiec - Kasztanowiec biały obwód pnia 3,45 m, wys. 16 m, obiekt znajduje się na skrzyżowaniu dróg do Niemienic i Czerwonej Góry.
- Niemienice - Lipa szerokolistna, obwód pnia 3,45 m, wys. 19 m. Obiekt znajduje się w alei biegnącej wzdłuż starej drogi na wprost drogi polnej.
- Niemienice - Lipa szerokolistna, obwód pnia 3,35 m, wys. 18 m. Obiekt znajduje się w alei wzdłuż starej drogi w części południowej.
- Niemienice - Lipa szerokolistna, obwód pnia 3,95 m, wys. 18m. Obiekt znajduje się w alei wzdłuż starej drogi w części południowej.
- Niemienice - Lipa drobnolistna, /szt. 2/,obw. 3,05 m, wys. 18 m obw. 3,35 m, wys. 19 m. Obiekty znajdują się w południowej części parku.

- Rzuchów- Klon pospolity. Obw. Pnia 3,05 m. wys. 17 m. Obiekt znajduje się w południowej części parku.
- Jacentów - Lipa drobnolistna. Obw. pnia 3,80 m. wys. 21 m. Obiekt znajduje się w południowo – zachodniej części parku.
- Jacentów- -Klon pospolity. Obw. pnia 3,0 m. wys. 19 m.
- Jacentów - Kasztanowiec biały. Obw. pnia 3,0 m. wys. 19 m. Obiekt znajduje się przed frontem pałacu.
- Jacentów- Lipa szerokolistna. Obw. pnia 3,55 m wys. 20 m. Obiekt znajduje się przy południowej granicy parku w sąsiedztwie magazynów.
- Jacentów- Tulipanowiec amerykański Obw. pnia 3,90 m. wys. 20 m. Znajduje się w parku 20 m na wschód od pałacu.
- Sadowie - Topola biała. Obw. 3,05 m wys. 27 m. Znajduje się na skrzyżowaniu dróg.
- Bogusławice - Klon pospolity. Obw. 3,05 m. wys. 17 m. Znajduje się w południowo-zach. części parku, przy drodze dojazdowej do dworu.

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

Gmina ma wieloletnią tradycję produkcji zbożowej, w związku z czym na jej terenie znajduje się młyn i piekarnia. Zasiane, a potem zebrane zboże, młynarz przerabia na mąkę, a piekarnie wypiekają. Niegdyś, prawie w każdym domostwie był rytuał „pieczenia chleba” w glinianych piecach przez gospodynie domowe. W niektórych gospodarstwach i dziś wypieka się chleb na potrzeby własne. Dla utrzymania tej lokalnej tradycji organizowane jest na terenie gminy - jako impreza cykliczna – „Święto chleba”. Święto jest zwieńczeniem żniw, tradycyjnym zakończeniem zbiorów. „ Święto chleba” jest zbliżone swym charakterem do dożynek. Odróżnia ją od nich to, że organizowana jest wystawa pieczywa – kilkunastu jego gatunków – połączona z wystawą różnych rodzajów mąki, otrąb, a także rozczynu chlebowego. Święto oprawione jest w tradycyjne pieśni folklorystyczne, regionalne i dożynkowe. Przedstawiana jest „młocka cepami” i inne obrzędy związane z dawnym rolnictwem. Święto ma za zadanie przybliżenie

dzieciom charakteru ciężkiej pracy chłopca - rolnika przed epoką techniki oraz pięknej tradycji z nią związanej. Elementem święta jest dzielenie się chlebem poświęconym na parafialnej sumie dożynkowej.

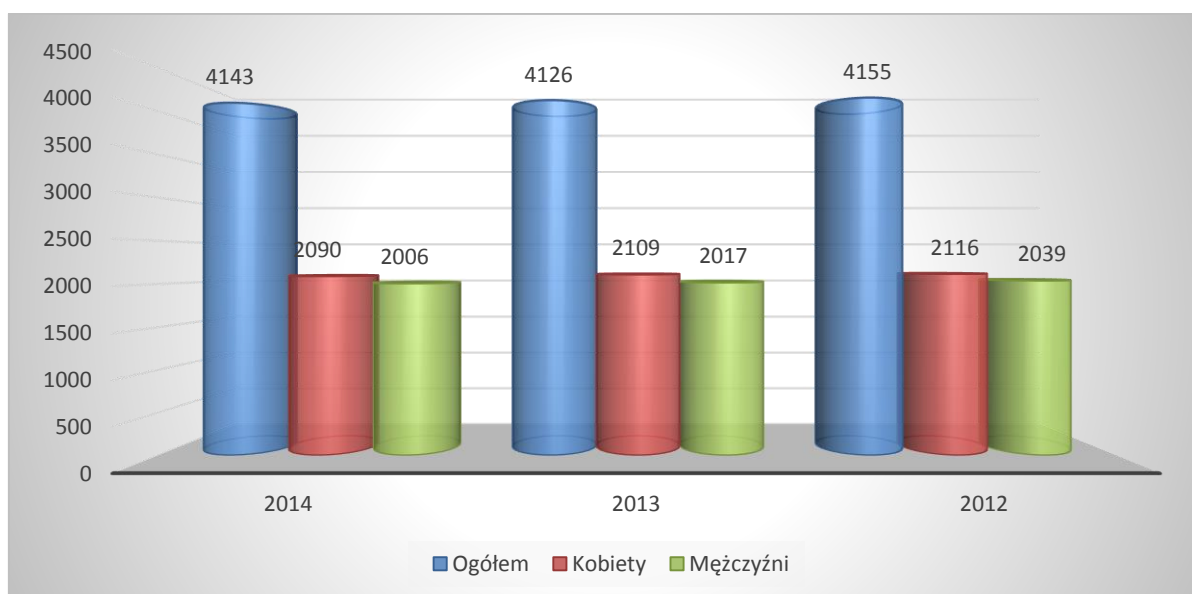
Źródło: Urząd Gminy Sadowie

5. Diagnoza demograficzna i sytuacja na rynku pracy

a) Ludność i struktura demograficzna

W gminie Sadowie od 2012 do 2014 roku zanotowano spadek liczby ludności. W 2014 roku gminę zamieszkiwało 4143 osoby, z czego 51% stanowiły kobiety. Saldo migracji w latach 2012-2013 roku było na poziomie dodatnim. W 2014r. odnotowano znaczny spadek salda migracji, które wynosiło minus 26. Było to wynikiem migracji wewnętrznych. W latach 2012-2014 utrzymywał się ujemny przyrost naturalny. W 2014r. na poziomie minus 29 i był to najniższy wskaźnik od 2012. Gęstość zaludnienia utrzymuje się na stałym poziomie i wynosi 50 osób na 1 km², co daje gminie 6 lokatę w powiecie. Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 62,3 % ogółu ludności. Współczynnik feminizacji w gminie wynosi 104, dla powiatu osiąga wartość 102, a w województwie 105. Dla całego kraju wskaźnik ten wynosi 107 kobiet na 100 mężczyzn. Najliczniejszą grupę wiekową stanowią mężczyźni w wieku 30-34 lat i kobiety w wieku 20-24 lat.

Wykres 3 Ludność według płci

Źródło: Bank Danych Lokalnych –GUS

b) Rynek pracy

W 2014 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych było 324 osoby z czego 47% stanowiły kobiety. W powiecie opatowskim stopa bezrobocia uległa obniżeniu. W 2013r. wyniosła 22,9 %, gdzie dla województwa świętokrzyskiego było to 16,5%, w 2014r. w powiecie odnotowano stopę bezrobocia na poziomie 20,8% (dla województwa 14,2%). Powiat ten osiąga nadal jeden z najwyższych wskaźników bezrobocia w województwie. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym wynosi 60,6. Dla Polski wskaźnik ten wynosi 58,8, a dla województwa świętokrzyskiego 59,9.

Tabela 6 Ludność w wieku produkcyjnym i bezrobotni w 2014 roku

	Ludność ogółem	Ludność w wieku produkcyjnym	Bezrobotni ogółem	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci w %
Ogółem	4090	2551	324	7,92
Mężczyźni	2006	1385	171	8,52
Kobiety	2090	1166	153	7,32

Źródło: Bank Danych Lokalnych –GUS

c) Opieka zdrowotna, usługi apteczne i pomoc społeczna

Ochrona Zdrowia na terenie gminy realizowana jest poprzez Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Praktyka Lekarska i Pielęgniarska w Ośrodku Zdrowia Stanisław Ziolo” w Sadowiu. Dodatkowo ludność gminy może korzystać z Ambulatorium Szpitala Powiatowego w Opatowie. W gminie jest niska dostępność do usług aptecznych. Zaopatrzenie w leki zapewnia jedna apteka zlokalizowana w bliskiej odległości

od wspomnianego zakładu. Ponadto na terenie gminy funkcjonuje prywatny zakład rehabilitacji „Fizjomed” zapewniający pełną gamę usług fizjoterapeutycznych i rehabilitacyjnych.

d) Pomoc społeczna

W skład infrastruktury socjalnej gminy wchodzi: Ośrodek Pomocy Społecznej, Punkt Pomocy dla osób uzależnionych od alkoholu i ich rodzin, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Schronisko dla osób bezdomnych oraz dla matek z dziećmi prowadzone przez Wspólnotę „Chleb Życia” - siostry Małgorzaty Chmielewskiej.

Mieszkańcy korzystają też z infrastruktury socjalnej działającej na terenie powiatu opatowskiego lub ostrowieckiego.

Ośrodek realizuje zadania zlecone i zadania własne gminy z zakresu pomocy społecznej.

Do zadań własnych z zakresu pomocy społecznej realizowanych przez Gminę należą:

- przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych,
- przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
- podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych.

W gminie Sadowie zadania pomocy społecznej realizowane są przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Pomoc społeczna angażuje znaczne środki pochodzące z gminnego budżetu oraz środki otrzymane w ramach dotacji dla gminy, a pochodzące z budżetu państwa. W latach 2011 -2014 nieznacznie wzrastała liczba osób, którym przyznano świadczenia z opieki oraz kwota przyznawanych świadczeń. Bezpośrednie wsparcie socjalne udzielane jest najczęściej rodzinom wielodzietnym, osobom znajdującym się

w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętym bezrobociem, niepełnosprawnością. W mniejszym stopniu korzystają z pomocy osoby dotknięte długotrwałą chorobą, a także ubóstwem choć zauważyć można tendencję rosnącą w obydwu przypadkach. W latach 2012-2014 nie było przyznanej pomocy z powodu bezdomności i alkoholizmu. Powiat opatowski jest jednym z powiatów, w którym istnieje bardzo wysoki poziom zagrożenia ubóstwem. Gmina Sadowie w 2012 roku miała jeden z niższych wskaźników deprivacji lokalnej (iloraz liczby osób w rodzinach otrzymujących świadczenia z pomocy społecznej przypadającej na każde 1 000 mieszkańców) i osiągnął on poziom 75,80 (dane Indeks zagrożenia ubóstwem woj. świętokrzyskiego -2014 r.).

Tabela 7 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	144	153	162
Liczba rodzin	92	97	103
Liczba osób w rodzinach	310	333	343

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

Tabela 8 Kwoty świadczeń dla osób korzystających z opieki społecznej w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Kwota świadczeń ogółem	138.932	157.734	180.540
Osoby korzystające ze świadczeń	144	153	162

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

Tabela 9 Powody przyznawania pomocy z opieki społecznej w latach 2012-2014

Lata	2012		2013		2014	
	I. rodzin	I. osób	I. rodzin	I. osób	I. rodzin	I. osób
Ubóstwo	2	5	4	10	8	24
Bezdomność	0	0	0	0	0	0
Bezrobocie	50	182	56	203	55	197
Nieppełnosprawność	29	74	27	65	32	91
Długotrwała choroba	16	53	15	55	12	39
Bezradność	29	132	30	132	32	142
Alkoholizm	0	0	0	0	0	0

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

6. Edukacja, kultura, sport i aktywność społeczna

a) Szkoły

Na terenie gminy funkcjonuje Zespół Szkół w Sadowiu. W skład Zespołu wchodzi:

- Publiczna Szkoła Podstawowa im. Batalionów Chłopskich w Sadowiu.
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Biskupicach.
- Publiczne Gimnazjum im. ppłk. Wł. Zwiejskiego ps. „Jaruga” w Sadowiu.

Szkoła Podstawowa w Sadowiu i Gimnazjum w Sadowiu mieszczą się we wspólnym kompleksie trzech obiektów – starszy budynek o powierzchni użytkowej 657 m², część nowa z 1997 roku o powierzchni użytkowej 1425 m² i sali gimnastycznej z 2003 roku o powierzchni użytkowej 770 m². Szkoła Podstawowa w Biskupicach mieści się w dwóch oddzielnych budynkach wykorzystując łącznie 8 sal lekcyjnych.

Do szkół tych w 2014 r. uczęszczało 303 uczniów w wieku od 6 do 19 lat. W 2014 roku 54 uczniów ukończyło w/w szkoły.

Tabela 10 Liczba uczniów w Zespole Szkół w Sadowiu oraz Gimnazjum w Sadowiu według grup wieku w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Liczba uczniów w wieku 6 lat	34	31	24
Liczba mieszkańców w wieku 6 lat	37	38	50
Liczba uczniów w wieku 7-12 lat	178	177	185
Liczba mieszkańców w wieku 7-12 lat	189	187	108
Liczba uczniów w wieku 13-15 lat	94	94	94
Liczba mieszkańców w wieku 13-15 lat	117	119	68
Liczba uczniów w wieku 16-19 lat	1	0	0
Liczba mieszkańców w wieku 16-19 lat	1	0	0

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

Współczynnik skolaryzacji netto w gminie Sadowie jest na bardzo wysokim poziomie i w 2014 r. wyniósł 134%. Od roku 2012 uległ znacznemu zwiększeniu. W tym czasie do szkół podstawowych na terenie gminy uczęszczało 89% mieszkańców w wieku od 6 do 15 lat. Współczynnik skolaryzacji netto jest miarą obrazującą stosunek liczby uczniów na początku roku szkolnego na danym poziomie nauczania (w określonej grupie wiekowej) do liczby mieszkańców w grupie wiekowej, jaka odpowiada temu poziomowi nauczania; miernik ten odzwierciedla odsetek uczniów pobierających naukę w szkołach zlokalizowanych na obszarze poszczególnych jednostek terytorialnych; wartość współczynnika skolaryzacji netto powyżej 100% oznacza, iż w placówkach edukacyjnych

położonych na terenie określonej gminy naukę pobiera więcej uczniów niż wynikałoby to z ewidencji ludności.

Na terenie gminy funkcjonuje Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Sadowiu, który realizuje zadania w dziedzinie wychowania, edukacji i upowszechniania kultury.

Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Sadowiu jest samorządową instytucją kultury. Organizuje systematyczne zajęcia nauki tańca nowoczesnego, tańców standardowych i latynoamerykańskich, a także gry na instrumentach, śpiewu, jak również zajęcia plastyczne i teatralne. Efektem tych działań są liczne grupy zainteresowań, udziały w konkurach oraz uroczystościach gminnych.

GOKiS w Sadowiu współpracuje z innymi jednostkami organizacyjnymi, instytucjami i organizacjami pozarządowymi oraz nieformalnymi grupami społecznymi na terenie gminy, powiatu i województwa.

b) Dostępność usług wychowania przedszkolnego

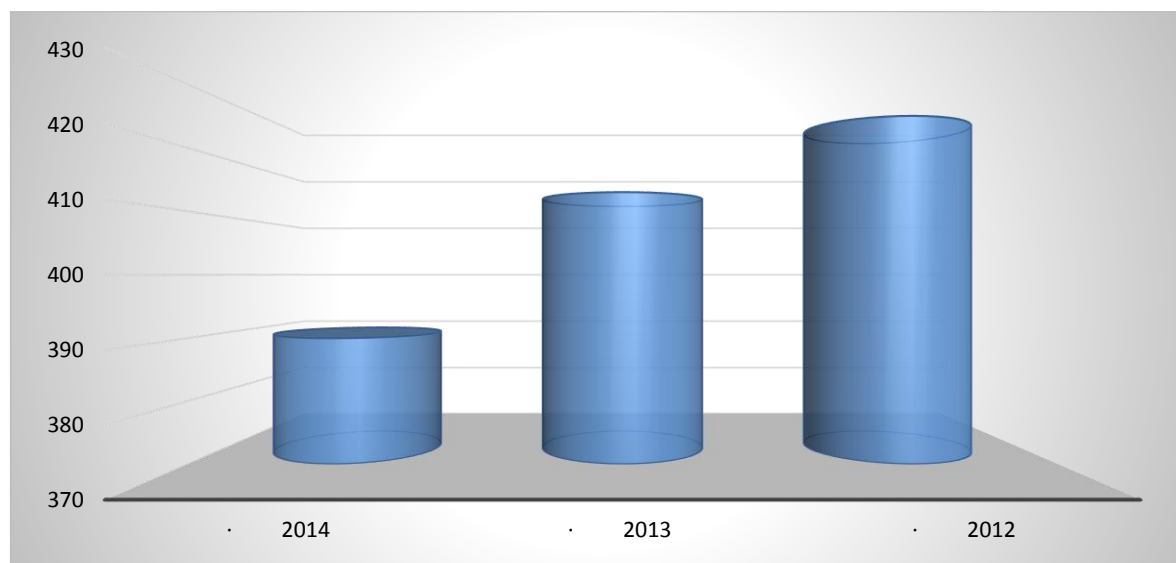
Na terenie gminy Sadowie od 2009 roku działa Niepubliczny Punkt Przedszkolny „PRZEDSZKOLANDIA” prowadzony przez Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Sadowie „RoSa”. Liczba miejsc przedszkolnych od 2012 r. jest niezmienna. Do punktu przedszkolnego może uczęszczać 25 dzieci w wieku od 2,5 do 5 lat.

c) Czytelnictwo

Na terenie gminy funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna w Sadowiu wraz z Filią w Biskupicach. Dzieci i młodzież mogą korzystać z biblioteki szkolnej. W 2014 roku 9,52% ogółu ludności korzystało z usług bibliotek. Od 2012 r. spadła liczba czytelników biblioteki.

- 2012 - 425
- 2013 – 413
- 2014 – 390

Wykres 4 Liczba czytelników w latach 2012 – 2014

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

d) Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe aktywnie działające na terenie gminy Sadowie:

- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Sadowie „RoSa”
- Stowarzyszenie Na Rzecz Wspomagania Rozwoju Wsi w Łężycach
- Klub Sportowy „MAROL” Jacentów
- Ochotnicza Straż Pożarna w Sadowiu
- Ochotnicza Straż Pożarna w Łężycach
- Ochotnicza Straż Pożarna we Wszechświętych
- Ochotnicza Straż Pożarna w Biskupicach
- Ochotnicza Straż Pożarna w Ruszkowcu
- Stowarzyszenie „Nasz Rżuchów i kropka”
- Stowarzyszenie „Głowa do góry”

- Stowarzyszenie „Przyszłość Gminy Sadowie” – stowarzyszenie zwykłe
- Domy Wspólnoty Chleb Życia
- Stowarzyszenie Trampolina

Działalność tych organizacji świadczy o dużym zaangażowaniu lokalnej społeczności w działania na rzecz gminy i samej ludności.

7. Finanse samorządu terytorialnego

a) Struktura dochodów budżetowych w gminie Sadowie w latach 2011 – 2015

Tabela 11 Struktura dochodów budżetowych w gminie Sadowie w latach 2011-2015

Lp.	Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
1	Dochody własne	2400646,98	3027218,05	3041892,31	3790218,55	3535116,00
2	Subwencje	4324110,00	4922686,00	4216651,00	4017781,00	4268191,00
3	Dotacje celowe	2360548,33	2888407,72	2599173,72	4408845,54	4299526,09
Razem		9085305,31	10838311,27	9857717,03	12216845,09	12102833,09
1	Dochody własne	26,4	28,9	30,8	31,0	29,2
2	Subwencje	47,6	45,4	42,8	32,9	35,2
3	Dotacje celowe	26,0	26,7	26,4	36,1	35,5
Razem		100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

Dochody budżetowe gminy Sadowie w latach 2011-2014 sukcesywnie wzrastają. W roku bieżącym planowane dochody są niższe niż w poprzednim roku i wynoszą **3 535 116,00**

z czego 29,2 % stanowią dochody własne, 35,2 % pochodzi z subwencji, zaś dotacje celowe stanowią 35,5% % dochodów budżetowych gminy.

b) Struktura podstawowych dochodów własnych w gminie Sadowie w latach 2011-2015

Tabela 12 Struktura podstawowych dochodów własnych w gminie Sadowie w latach 2011-2015

Lp.	Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
1	Podatek od nieruchomości	539479,68	568365,36	606219,66	1121118,25	928214,00
2	Podatek rolny	764489,46	822281,80	923297,39	937125,27	955000,00
3	Dochody z dzierżawy	12416,48	9834,92	15618,63	32540,23	26500,00
4	Udział we wpływach z podatku doch. od osób fizycznych	818967,00	899791,00	886701,00	1192908,00	1278504,00
5	Inne	143325,15	238613,20	298220,31	175236,01	180240,00
Razem		2278677,77	2538886,28	2730056,99	3458927,76	3368458,00
Procentowy udział dochodów						
1	Podatek od nieruchomości	23,7	22,4	22,2	32,4	27,5
2	Podatek rolny	33,5	32,4	33,8	27,1	28,4
3	Dochody z dzierżawy	0,5	0,4	0,6	0,9	0,8
4	Udział we wpływach z podatku doch. od osób fizycznych	36,0	35,4	32,5	34,5	38,0
5	Inne	6,3	9,4	10,9	5,1	5,3
Razem		100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

Dochody własne w roku 2015 są niższe niż w roku 2014. Największy procent dochodów własnych gminy stanowią: udział we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych 38,0%, wpływy z podatku rolnego 28,4%, podatek od nieruchomości 27,5%, najmniejszy odnotowuje się z tytułu dzierżawy 1,14%.

c) Wydatki gminy

Tabela 13 Analiza wydatków budżetowych w gminie Sadowie w latach 2011-2015

Lp.	Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
1	Oświata	3100257,77	3377131,20	3468265,07	3581034,32	3851971,00
2	Administracja	1526691,22	1537428,87	1633073,67	1593846,83	1670426,00
3	Pomoc społeczna	1457623,50	1674485,35	1574016,79	1773042,53	1696979,77
4	Drogi	1147279,16	2009602,15	1175082,11	1431417,50	764501,00
5	Edukacja opiekuńczo-wychowawcza	43786,20	41069,60	49241,40	55988,15	46645,00
6	Rolnictwo	417345,20	405513,72	2537852,47	2552593,53	976963,32
7	Kultura	513725,20	489018,17	835877,20	482366,95	492725,00
8	Gospodarka komunalna	152465,21	173163,61	168688,14	208815,87	278139,00
9	Pozostałe	639122,99	715548,43	741325,25	1350478,72	1058762,00
Razem		8998296,45	10422961,10	12183422,10	13029584,40	10837112,09
Procentowy udział wydatków						
1	Oświata	34,4	32,4	28,5	27,5	35,5
2	Administracja	17,0	14,7	13,4	12,2	15,4

Strategia Rozwoju Gminy Sadowie na lata 2015-2022

3	Pomoc społeczna	16,2	16,1	12,9	13,6	15,7
4	Drogi	12,8	19,3	9,6	11,0	7,1
5	Edukacja opiek.-wychow.	0,5	0,4	0,40	0,40	0,40
6	Rolnictwo	4,6	3,9	20,8	19,6	9,0
7	Kultura	5,7	4,7	6,9	3,7	4,5
8	Gospodarka komunalna	1,7	1,7	1,4	1,6	2,6
9	Pozostałe	7,1	6,8	6,1	10,4	9,8
Razem		100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

W 2015 roku obserwuje się zmniejszone wydatki, przy jednoczesnym nieznacznym spadku dochodów. Najwięcej wydatków poniesionych zostanie na oświatę 35,5%; pomoc społeczną 15,7% i administrację- 15,4%. Najniższe wydatki w 2015 r.odnotowano dla obszaru edukacja opiekuńczo-wychowawcza- 0,4% , gospodarke komunalną 2,6% i kulturę - 4,5 %. Największy od 2 lat spadek wydatków dotyczy rolnictwa oraz wydatków na drogi. Wydatki przewidziane na rolnictwo spadły od poziomu 20,8 % w 2013 roku do 9% w 2015 roku.

d) Zrównoważenie budżetu

Tabela 14 Dochody i wydatki w gminie Sadowie w latach 2011-2015

Lp.	Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
1	Dochody	9085305,31	10838311,27	9857717,03	12216845,09	12102833,09
2	Wydatki	8998296,45	10422961,10	12183422,10	13029584,40	10837112,09
3	Deficyt lub	-	-	2325705,07	812739,31	-
4	Nadwyżka	87008,86	415350,17	-	-	1265721,00

Źródło: Urząd Gminy Sadowie

Gmina Sadowie w 2014 roku zrealizowała następujące zadania inwestycyjne (realizacja niektórych projektów rozpoczęła się wcześniej i zakończyła w roku 2014, lub rozpoczęła się w roku 2014 i została dokończona w roku 2015):

- Uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej na terenie Gminy Sadowie;
- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Sadowie - PROW na lata 2007-2013
- Modernizacja oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych na terenie Gminy Sadowie - PO KL na lata 2007-2013,
- Budowa boiska wielofunkcyjnego przy Zespole Szkół w Sadowiu wraz z infrastrukturą towarzyszącą - Ministerstwo Sportu i Turystyki , PROW na lata 2007 - 2013 (LGD)
- Remont drogi gminnej w miejscowości Truskolasy o dł. 780 mb od km 0+000 do km 0+780
- Remont drogi gminnej w miejscowości Bogusławice o dł. 110 mb od km 0+000 do km 0+110
- Remont drogi gminnej w miejscowości Sadowie o dł. 500 mb od km 0+000 do km 0+500

- Remont drogi gminnej w miejscowości Niemienice o dł. 500 mb od km 0+000 do km 0+500
- Remont drogi gminnej w miejscowości Małoszyce o dł. 1350 mb od km 0+000 do km 1+350
- Usługi transportowe w zakresie dostawy kruszywa kamiennego przeznaczonego do remontu cząstkowego dróg na terenie Gminy Sadowie w roku 2014
- Przebudowa drogi gminnej Nr 003325T Porudzie-Zochcin
- Remont drogi powiatowej nr 0701T Sarnia Zwola — Opatów w m. Truskolasy w km 0+950 – 2+205 odc. dł. 1,255 km
- Remont drogi powiatowej Rżuchów – Okręglica - Grocholice w m. Rżuchów, Okręglica, Grocholice w km 1+040 - 2+050 i w km 2+910 - 4+900 o łącznej dł. 3,000 km

W 2015 roku zaplanowane są do realizacji następujące zadania inwestycyjne:

- Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Sadowie - 50 sztuk - PROW na lata 2007-2014.
- Budowa boiska wielofunkcyjnego przy Zespole Szkół w Sadowiu wraz z infrastrukturą towarzyszącą - Ministerstwo Sportu i Turystyki – PROW na lata 2007-2013 (LGD).
- Remont drogi gminnej Wszechświęte - Grocholice o długości 700 mb od km 0+000 do km 0+700 – Budżet Państwa.
- Remont drogi gminnej w m. Obręczna o długości 450 mb od km 0+000 do km 0+450- Budżet Państwa,
- Remont drogi gminnej w m. Niemienice o długości 750 mb od km 0+000 do km 0+750 – Budżet Państwa,
- Dostawa kruszywa - remont cząstkowy dróg na terenie Gminy Sadowie 2015 r.- Środki własne,
- Remont drogi gminnej w m. Obręczna o długości 430 mb (nawierzchnia tłuczniowa)- Środki własne,
- Remont drogi w m. Grocholice o długości 250 mb (nawierzchnia tłuczniowa) – Środki własne.

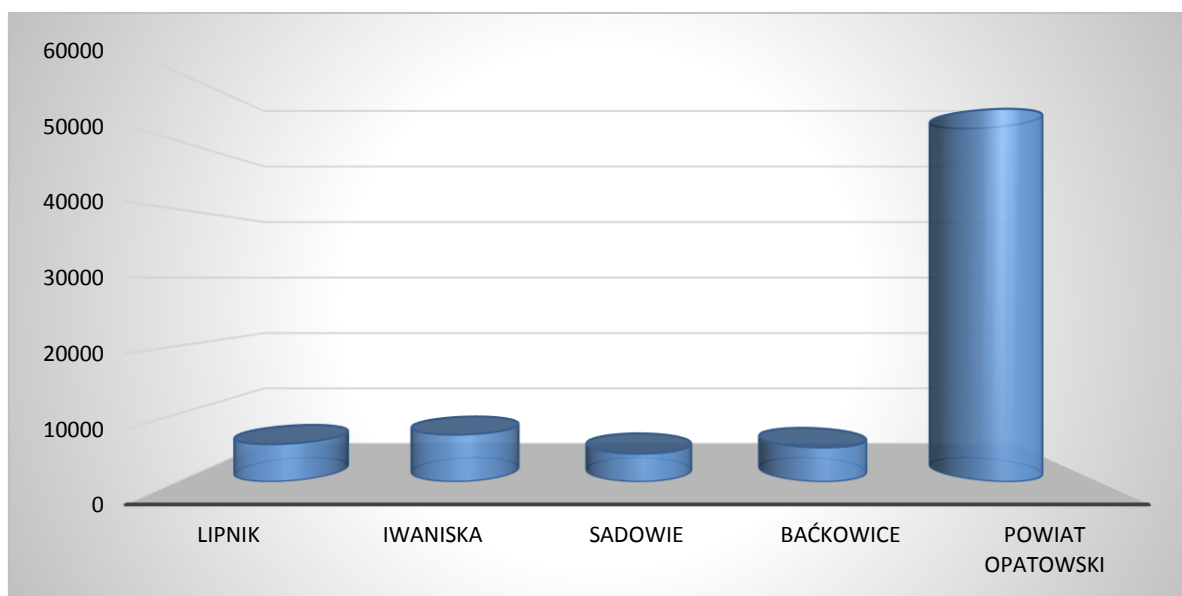
Łącznie w latach 2014 – 2015 wykonane zostanie 5 sztuk wiat przystankowych o konstrukcji stalowej, łączna ilość wiat wyniesie wtedy 45.

Łącznie w latach 2014 – 2015 dokonana zostanie wymiana, lub montaż łącznie 63 opraw oświetlenia ulicznego, łączna liczba opraw wyniesie wtedy 412 sztuk.

8. Gmina Sadowie na tle powiatu opatowskiego i jego wybranych gmin

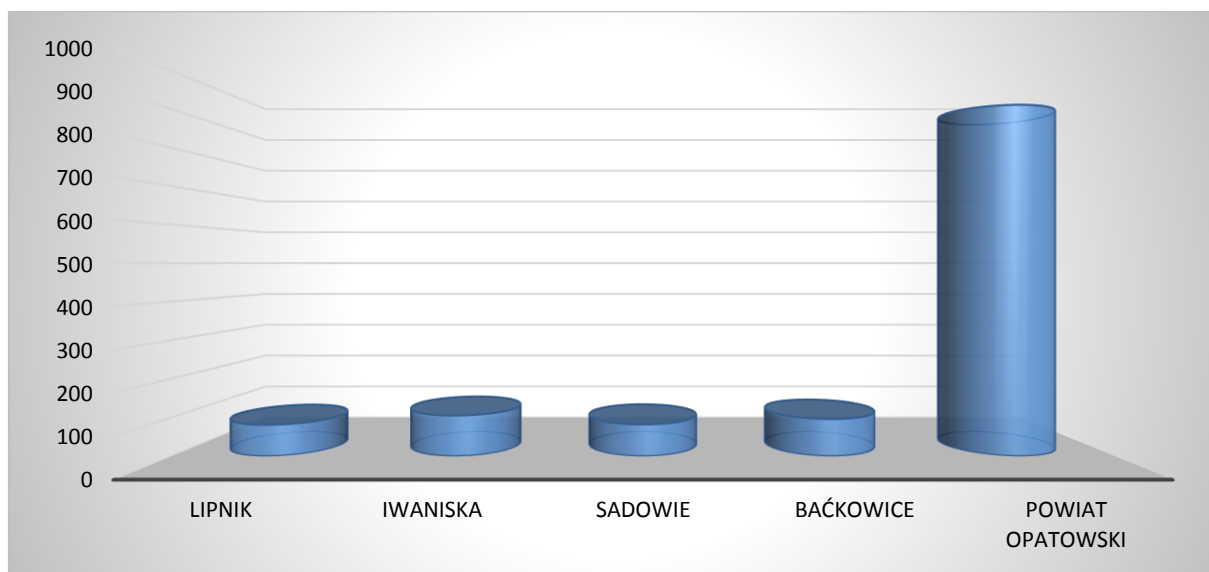
Gmina Sadowie została porównana na tle innych gmin powiatu opatowskiego tj. Lipnika, Baćkowic i Iwanisk w obszarach takich jak: powierzchnia, ludność, dochody oraz wydatki gminy, sieci wodociągowe, kanalizacyjne i gazowe, mieszkalnictwo. Porównanie zostało opracowane na podstawie danych Vademecum Samorządowca z 2013 r. Spośród prezentowanych gmin Sadowie ma po Lipniku najmniejszą powierzchnię. Ma również najmniejszą liczbę mieszkańców, co wpływa na niską gęstość zaludnienia, która w gminie Sadowie wynosi 50 osób na 1 km², a w porównywalnej powierzchniowo gminie Lipnik wynosi ona 68 osób na 1 km².

Wykres 5 Liczba ludności w powiecie opatowskim i w wybranych gminach w 2013 roku

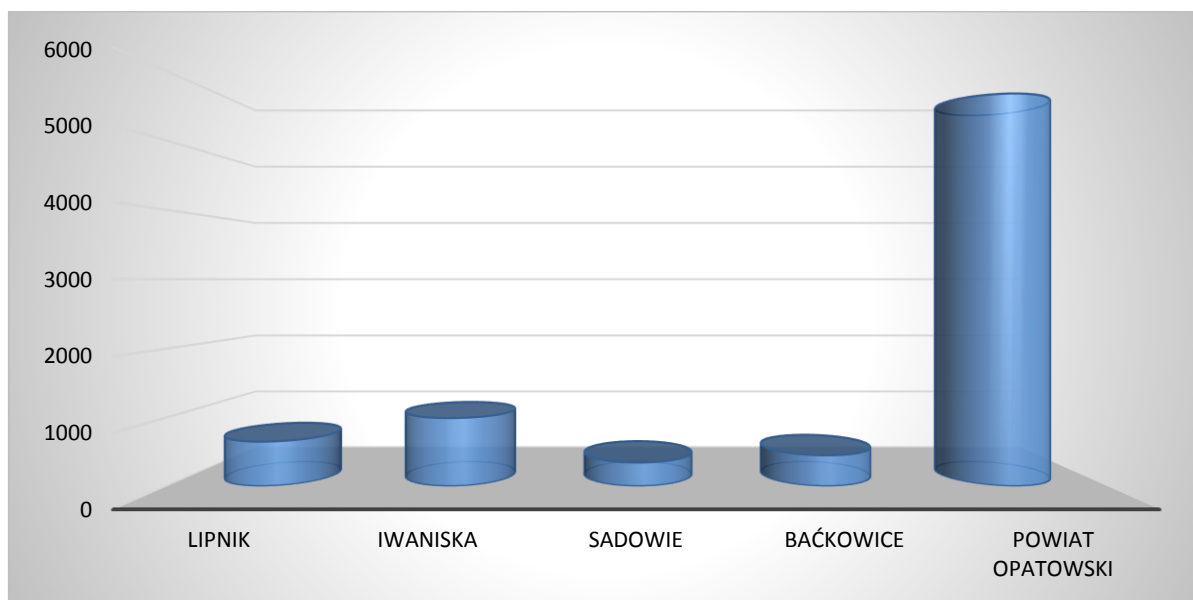
Źródło: Vademecum Samorządowca 2013r.

Wykres 6 Powierzchnia powiatu opatowskiego i wybranych gmin w 2013r roku w km²

Źródło: *Vademecum Samorządowca 2013r.*

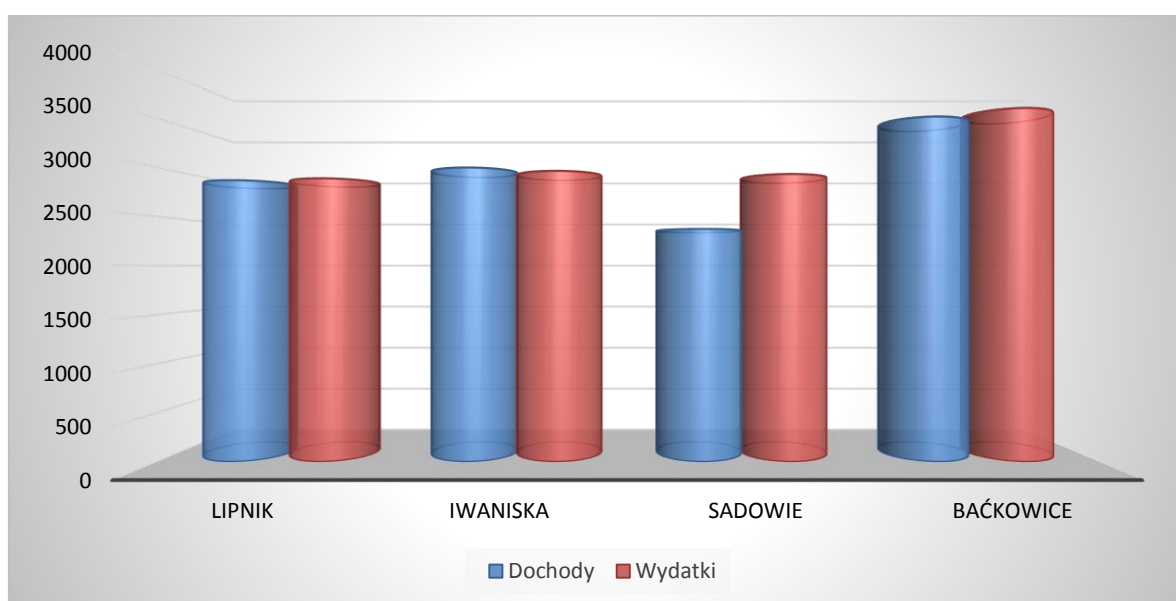
Wykres 7 Liczba os. bezrobotnych w powiecie opatowskim i w wybranych gminach w 2013 roku

Źródło: *Vademecum Samorządowca 2013r.*

Stopa bezrobocia w powiecie opatowskim na koniec 2013 roku wyniosła 23,1%, gdzie dla województwa świętokrzyskiego był to wskaźnik 16,6%. Gmina Sadowie w tym okresie miała zarejestrowaną jedną z niższych liczbę bezrobotnych. W 2015 roku stopa bezrobocia dla całego powiatu zmalała do poziomu 18,6% (12,1% w województwie świętokrzyskim). W tym czasie we wszystkich porównywanych gminach zmalała liczba zarejestrowanych osób w Powiatowym Urzędzie Pracy.

Wykres 8 Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w zł w wybranych gminach powiatu opatowskiego

Źródło: *Vademecum Samorządowca 2013r.*

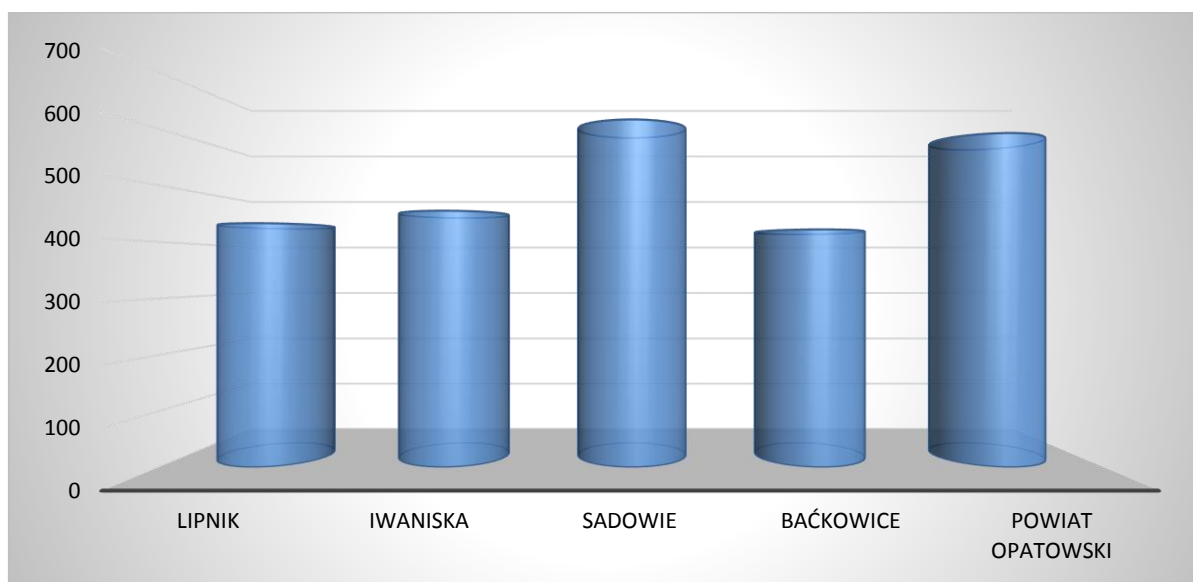
Bilans dochodów i wydatków na jednego mieszkańca klasyfikuje gminę na ostatniej pozycji względem sąsiadujących gmin. Deficyt budżetowy w przeliczeniu na 1 mieszkańca wynosił 559 zł. Podobnie sytuacja przedstawiała się w 2014r., natomiast planowany na 2015r. budżet ma być rozliczony z nadwyżką budżetową.

Według danych GUS z 2013 roku gmina Sadowie klasyfikuje się na 7 miejscu w powiecie pod względem odsetka ludności korzystającej z instalacji wodociągowej, na 5 miejscu pod względem odsetka osób korzystających z instalacji gazowej. Dużym problemem

gminy, jest brak kanalizacji. Gmina Lipnik zajmuje analogicznie 3, 3 i 4 miejsce. W pozostałych dwóch gminach brak jest dostępu do sieci gazowej.

Sytuacja gminy dotycząca zasobów mieszkaniowych i przeciętnej powierzchni mieszkań przypadającej na 1 mieszkańca jest bardzo korzystna. Liczba mieszkań przypadających na 1000 osób wynosi 360,4. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań to 86,4 m², zaś na 1 mieszkańca przypada 31,1 m². Stawia to gminę na 2 miejscu w całym powiecie.

Wykres 9 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2013 roku

Źródło danych- *Vademecum Samorządowca 2013r.*

Gmina Sadowie charakteryzuje się bardzo wysokim wskaźnikiem przedsiębiorczości na tle wybranych gmin powiatu. Wśród gmin powiatu zajmuje 3 pozycję po Opatowie i Ożarowie.

CZĘŚĆ III STRATEGICZNA

MISJA, WIZJA I GŁÓWNE PRIORYTETY ROZWOJU GMINY SADOWIE

1. Wizja i misja gminy

Miejsce w jakim gmina Sadowie zamierza znaleźć się w wyznaczonej perspektywie czasowej objętej strategią to stan docelowy, który w konsekwencji stanowi wizję jej rozwoju.

Zespół Strategiczny wypracowywał wizję gminy Sadowie w trakcie dwóch plenarnych spotkań.

Przybrała ona następującą treść:

WIZJA

Gmina Sadowie w 2022 roku to obszar z nowoczesnym rolnictwem i rozwiniętą przedsiębiorczością dzięki pełnemu wykorzystaniu położenia geograficznego, posiadanych walorów przyrodniczo-historycznych i wdrażaniu nowych technologii. Lider regionu w produkcji energii z odnawialnych źródeł. Nowoczesna infrastruktura techniczna i społeczna zapewnia wysokie standardy i jakość życia turystom i mieszkańcom, którzy aktywnie uczestniczą w życiu społecznym.

Wizja gminy opracowywana była równolegle z określeniem najważniejszych zagadnień rozwoju gospodarczego gminy. Pozwoliło to zarówno na ujęcie w wizji treści, których rozwinięcia znajdują się w celach strategicznych, operacyjnych i zadaniach, które mają bezpośredni wpływ na realizację wizji gminy Sadowie.

Wizja powinna stymulować i inspirować całą społeczność gminy do współpracy i działań na rzecz osiągnięcia wyznaczonych celów.

To, po co gmina jest i jak zamierza działać by dążyć do osiągnięcia wizji określa się jako misję. Można więc powiedzieć, że misja jest określeniem roli gminy w odniesieniu do wizji. Wpracowana przez zespół planistyczny misja przybrała następującą formę:

MISJA

Gmina Sadowie dba o lokalny rozwój i dobro mieszkańców wykorzystując nowoczesne technologie, aktywność mieszkańców, opartą o dobrą współpracę lokalną i regionalną oraz racjonalne gospodarowanie zasobami własnymi i pozyskanymi z zewnątrz.

2. Ocena społeczna stanu wyjściowego – badania ankietowe, analiza SWOT gminy

Analiza SWOT jest jedną z najpopularniejszych metod badawczych stosowanych do prawidłowego rozpoznania oraz zinterpretowania wpływu określonych czynników zewnętrznych i wewnętrznych na badany obszar. Analizy dokonuje się poprzez:

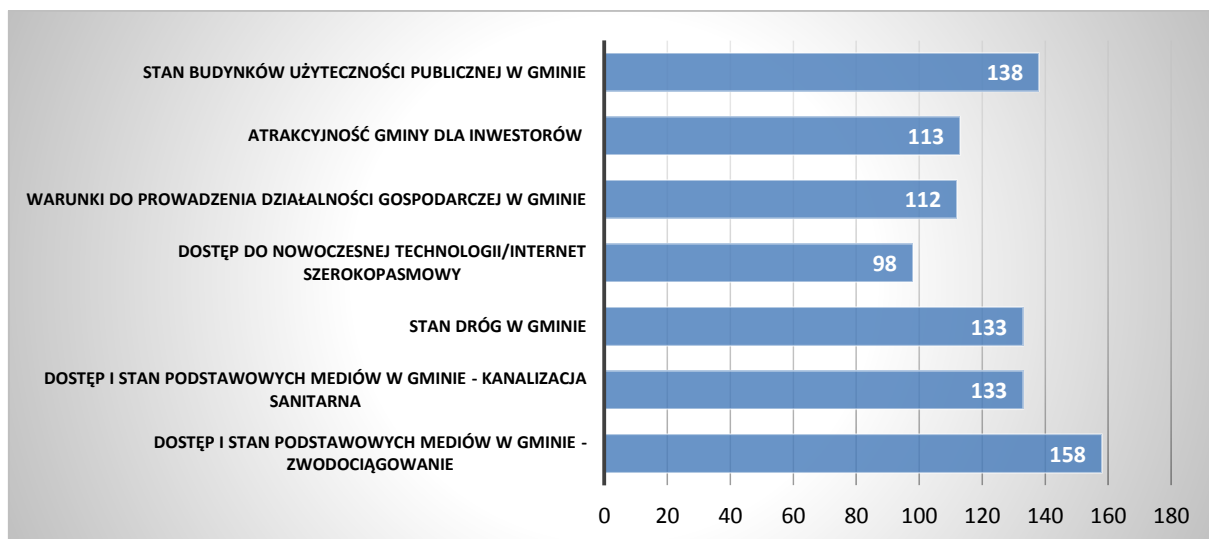
- diagnozę obszaru w celu określenia jego mocnych i słabych stron,
- diagnozę otoczenia w celu kreślenia perspektyw rozwoju w kontekście szans i zagrożeń dla tego obszaru.

W warsztatach strategicznych udział wzięli przedstawiciele sołectw, przedstawiciele samorządu lokalnego i organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorcy działający na terenie gminy. Prace nad opracowaniem strategii prowadzone były zatem metodą uspołecznioną. Dyskusja pomiędzy członkami Zespołu Strategicznego pozwoliła zidentyfikować istotne cechy obszaru gminy Sadowie.

Dokonując analizy SWOT brano po uwagę także poniższe wnioski, które wynikają z diagnozy obszaru gminy oraz przeprowadzonych ankiet wśród mieszkańców. Pytania zamknięte zawarte w ankietach dotyczyły trzech najbardziej istotnych obszarów przestrzeni publicznej mających wpływ na rozwój gminy. Badane obszary to gospodarka, środowisko i sprawy społeczne, które oceniane były w skali: 1 - źle, 2 – dostatecznie, 3- dobrze, 4 – bardzo dobrze.

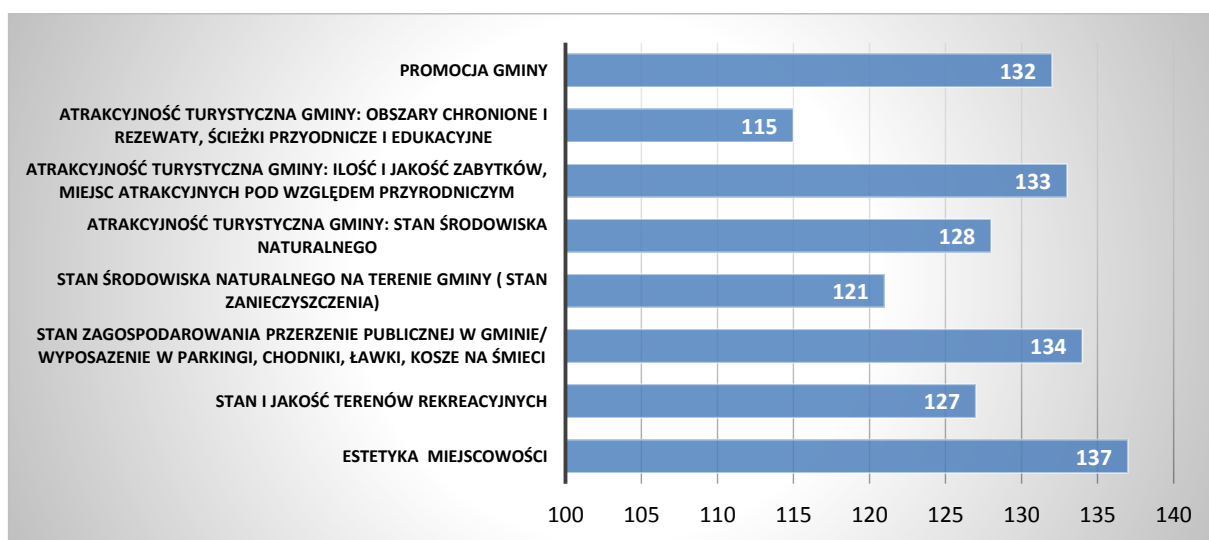
Poniżej przedstawiamy zbiorcze zestawienie ankiet, dotyczące oceny poszczególnych obszarów.

Wykres 10 łączna liczba punktów przyznanych w ankietach poszczególnym aspektom życia gminy w obszarze GOSPODARKA

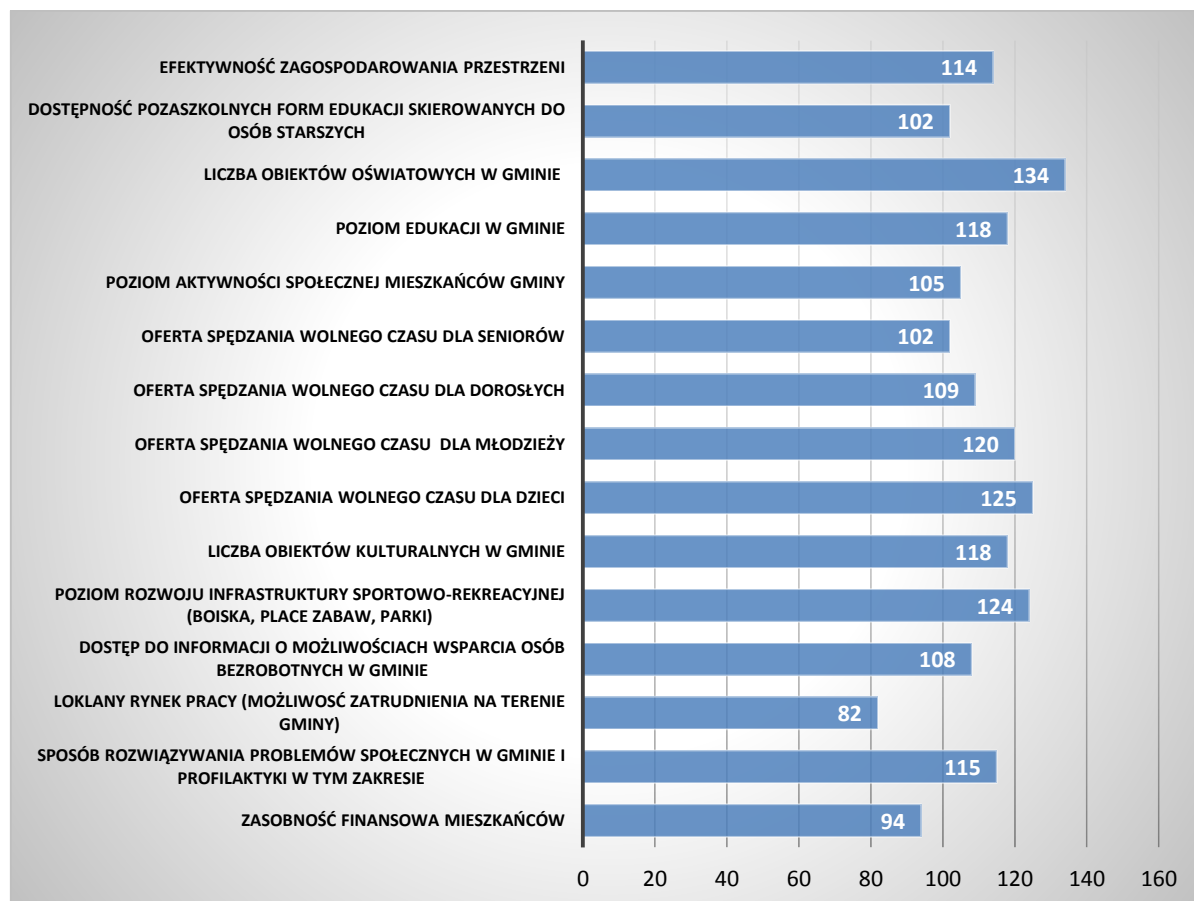
Źródło: opracowanie własne

Wykres 11 łączna liczba punktów przyznanych w ankietach poszczególnym aspektom życia gminy w obszarze ŚRODOWISKO

Źródło: opracowanie własne

Wykres 12 łączna liczba punktów przyznanych w ankietach poszczególnym aspektom życia gminy w obszarze SPRAWY SPOŁECZNE

Źródło: opracowanie własne

Podsumowując, po przeprowadzeniu analizy ankiet, do dalszego wykorzystania w pracach nad strategią uwzględniono przede wszystkim te elementy i zjawiska gospodarki, środowiska, spraw społecznych, które uzyskały przewagę negatywnych ocen od respondentów i wymagają poprawy lub działań łagodzących negatywne skutki:

Gospodarka

- Internet – wymaga rozbudowy,
- Warunki do prowadzenia działalności gosp. – wymagają poprawy, nie ma zachęt dla przedsiębiorców,

- Atrakcyjność gminy dla inwestorów - wymaga poprawy, brak uzbrojonych terenów pod inwestycje,
- Drogi – niektóre odcinki wymagają remontu, budowa nowych odcinków,
- Sieć kanalizacyjna i gazyfikacyjna – wymaga rozbudowy.

Środowisko

- Środowisko naturalne – wymaga poprawy i zachowania większej dbałości,
- Atrakcyjność turystyczna gminy – wymaga poprawy,
- Obszary chronione i rezerваты, ścieżki przyrodnicze i edukacyjne – wymaga poprawy,
- Tereny rekreacyjne – jest ich za mało.

Sprawy społeczne

- Miejsca pracy – brak,
- Wsparcie osób bezrobotnych – za mało,
- Zasobność finansowa mieszkańców – zła,
- Oferta spędzania wolnego czasu (zwłaszcza dla seniorów i osób dorosłych) oraz dostępność dla nich form edukacji – za mało lub brak,
- Aktywność społeczna mieszkańców – niska,
- Sposób rozwiązywania problemów społecznych – wymaga poprawy,
- Efektywność wykorzystania/zagospodarowanie przestrzeni – niska.

W przeprowadzonym badaniu ankietowym respondenci odpowiadali również na dwa pytania otwarte. Odpowiedzi na zadane pytania dostarczyły informacji o najważniejszych przeszkodach w rozwoju gminy oraz o pierwszoplanowych inwestycjach i działaniach, które powinny być podjęte.

Odpowiedzi na poniższe pytania zostały uszeregowane od najczęściej do najrzadziej udzielanych.

1. Co stanowi najtrudniejszą przeszkodę do pokonania w rozwoju gminy w której Pani/Pan mieszka?

- Mieszkańcy: brak współpracy i zgody, brak zainteresowania rozwojem gminy, spory, zawiść,
- Brak pracy,
- Infrastruktura: stan dróg, brak chodników, brak dostępu o szybkiego Internetu, brak terenów pod inwestycje,
- Finanse: brak środków,
- Inne: brak dobrej komunikacji z mieszkańcami – radnych, sołtysów, pracowników UG.

2. Co w Pani/Pana gminie trzeba zrobić w pierwszej kolejności?

- Obiekty i tereny użyteczności publicznej: basen, siłownia, remont szkoły, świetlica wiejska w Małoszycach, mieszkania socjalne, miejsca spotkań, staw w Michałowie, boiska, place zabaw, ścieżki zdrowia i siłownia na powietrzu, ośrodek rekreacji, rozrywki dla mieszkańców, atrakcje kulturalne,
- Infrastruktura drogowa łącznie z budowlami w pasie drogowym: remonty dróg, chodniki, parkingi, mostki z barierkami, dojazdy do posesji, ścieżki rowerowe, oświetlenie, rowy, przystanki , figurki, kapliczki,
- Infrastruktura: kanalizacja, dokończenie gazyfikacji, Internet szerokopasmowy,
- Miejsca pracy: przygotowanie terenów inwestycyjnych, tworzenie zakładów pracy, odnawialne źródła energii, stacja paliw.

Wnioski z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy

Na podstawie powyższych badań wyłoniły się obszary problematyczne, które cechują teren gminy Sadowie. Po dokonaniu analizy wyników, zagregowaniu podobnych wskazań i odpowiedzi, powstała poniższa lista deficytów i braków:

- infrastruktura techniczna wymaga unowocześniania i rozbudowy (głównie drogi, kanalizacja, gazyfikacja, Internet),
- brak uzbrojonych terenów pod inwestycje i działań stymulujących rozwój przedsiębiorczości,
- niskie zasoby finansowe, brak miejsc pracy i zakładów pracy o znaczeniu regionalnym, które zapewniłyby stabilność rynku pracy,
- niekorzystna struktura gospodarstw rolnych,
- brak wsparcia dla osób bezrobotnych,
- brak bazy rekreacyjno-sportowej – słabo rozwinięta baza,
- mało atrakcyjna gmina dla inwestorów i turystów,
- za mała oferta spędzania wolnego czasu,
- brak oferty edukacyjnej dla dorosłych,
- estetyka gminy wymaga poprawy, słabe zagospodarowanie i wykorzystanie przestrzeni publicznej,
- brak dobrej współpracy pomiędzy poszczególnymi sektorami gospodarki na rzecz dobra wspólnego i rozwoju gminy,
- niska aktywność społeczna mieszkańców.

Analiza SWOT gminy

Podczas prac nad strategią w gminie Sadowie grupa robocza określała czynniki wewnętrzne i zewnętrzne oddziałujące na sytuację gminy w podziale na pozytywne i negatywne. W trakcie dyskusji nad wskazanymi grupami czynników uzupełniano zapisy o propozycje zgłaszane przez członków grupy roboczej. Ostatecznie silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia przybrały postać:

ŚRODOWISKO

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
•Ukształtowanie terenu •Trasy turystyczne •Program usuwania azbestu •Oznakowanie turystyczne gminy •Tarasy widokowe •Pomniki przyrody •Zabytki •Place zabaw •Rewitalizacja centrum gminy Sadowie •100% zwodociągowania gminy •Dużo terenów zielonych •Rozwój rolnictwa •Czyste środowisko (raki w rzece) •½ gminy zgazyfikowana	•Brak kanalizacji •Brak ścieżek rowerowych •Brak chodników •Brak wykorzystania odnawialnych źródeł energii •Brak estetyki obejść u części mieszkańców/gospodarstw •Brak zbiornika wodnego do celów rekreacyjnych
SZANSE/ MOŻLIWOŚCI	ZAGROŻENIA
•Możliwość pozyskania środków zewnętrznych •Edukacja społeczna •Moda na zdrowy styl życia (sport, odżywianie itp.) •Rozwój rolnictwa ekologicznego •Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii	•Przepisy prawa •Kłęski żywiołowe •Brak środków /za mało •Zanieczyszczenie środowiska •Zmiana klimatu •Brak edukacji społecznej •Wycinanie lasów

GOSPODARKA

MOCNE STRONY

- Dobra infrastruktura drogowa, wodociągowa
- Dobry stan budynków użyteczności publicznej w gminie (sport, kultura)
- Dobre warunki do prowadzenia działalności gospodarczej
- Dobra łączność telekomunikacyjna
- Wysoki wskaźnik przedsiębiorczości na tle innych gmin powiatu

SŁABE STRONY

- Brak kanalizacji sieciowej (m. Jacentów, Bogusławice)
- Brak Internetu szerokopasmowego
- Niewykorzystanie potencjalnych źródeł energii odnawialnej (głównie wiatrowej)
- Brak ścieżek rowerowych
- Brak gospodarstw agroturystycznych, mimo atrakcyjnych turystycznie terenów
- Brak gospodarstw ekologicznych
- Rozdrobnienie gospodarstw
- Brak grup producenckich
- Małe zainteresowanie ofertą dostępnych budynków, pomieszczeń, terenu pod inwestycje
- Brak drobnego przetwórstwa rolno-spożywczego

SZANSE/ MOŻLIWOSCI

- Dostęp do środków zewnętrznych (unijne, krajowe)
- Wysokiej klasy gleby gwarantujące produkcję rolną
- Tworzenie grup producenckich (owoce, warzywa)
- Bardzo dobre warunki do pozyskiwania energii odnawialnej (głównie z wiatru)
- Możliwość sprzedaży bezpośredniej (sprzedaż z gospodarstwa)

ZAGROŻENIA

- Niska opłacalność produkcji rolnej (roślinna, zwierzęca)
- Brak stabilnych cen na produkty rolne
- Niekorzystne dla samorządu zmiany w prawie

SPRAWY SPOŁECZNE

MOCNE STRONY

- Działalność stowarzyszeń
- Odpowiedni poziom infrastruktury (boiska, place zabaw itp.)
- Wysoki poziom edukacji
- Działalność świetlic środowiskowych
- Współpraca między instytucjami (OPS, szkoły, UG, GOK, biblioteka)
- Imprezy integracyjne
- Przedszkola

SŁABE STRONY

- Rosnące obciążenia finansowe gminy
- Wysokie bezrobocie
- Niska aktywność społeczna mieszkańców
- Uboga oferta edukacyjna skierowana do seniorów

SZANSE/ MOŻLIWOŚCI

- Programy społeczne
- Zwiększenie poziomu aktywności sportowej
- Wysoki poziom edukacji, który pozytywnie wpłynie na zmianę mentalności mieszkańców
- Rozbudowa infrastruktury informatycznej
- Możliwość korzystania ze środków unijnych

ZAGROŻENIA

- Zmieniające się przepisy
- Brak środków unijnych (w przyszłości)
- Zmniejszająca się liczba ludności
- Brak pracy
- Emigracja osób wykształconych
- Starzenie się społeczeństwa
- Niż demograficzny

W trakcie przeprowadzania analizy SWOT grupa robocza zidentyfikowała najistotniejsze silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, które mogą mieć kluczowe znaczenie w osiągnięciu celów strategii. Na podstawie przeprowadzonej analizy i wniosków z diagnozy, pogłębionej wspólną dyskusją uczestników warsztatów, jednomyślnie zgodzono się, że przyszłość rozwoju gminy Sadowie tkwi w posiadanych zasobach: położenie geograficzne, dobre gleby i mikroklimat, rozwinięte rolnictwo, ładne krajobrazy, czyste środowisko, pomniki przyrody, zabytki, które dotychczas nie są w pełni wykorzystane. Na szczególną uwagę zasługuje fakt posiadania bardzo korzystnych warunków do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł zwłaszcza z wiatru oraz innych źródeł, co jest atutem mogącym znacząco wspomagać rozwój gminy.

3. Uwarunkowania rozwoju gminy Sadowie

Istniejące i potencjalne uwarunkowania rozwoju gminy Sadowie sklasyfikowano według poniższego podziału:

- występujące, uświadomione obszary problemowe,
- występujące lokalne zasoby, które stanowią o szansach rozwoju gminy,
- wyzwania przyszłości, a więc te zewnętrzne czynniki, które mogą mieć istotne znaczenie dla gminy w przyszłości.

Wyznaczenie tych obszarów, określenie przestrzeni, w jakiej znajduje się gmina pozwalają określić priorytety rozwoju gminy. Obszary te w zależności od czasu i okoliczności zewnętrznych będą ulegać zmianie dlatego też należy prowadzić monitoring i ewaluację strategii.

1. Obszary problemowe

- **„Stereotypowe” myślenie polegające na utożsamianiu rolnictwa z obszarami wiejskimi**

Tradycyjnie gminę Sadowie uważa się za gminę rolniczą. Tak uważają w dużej części mieszkańcy jak i przedstawiciele instytucji zewnętrznych. W rzeczywistości gmina nie ma charakteru typowo rolniczego. Ludność gminy w znacznej części utrzymuje się także z pozarolniczych źródeł dochodów. To zaś jest wyznacznikiem charakteru gminy. W każdym razie tego typu stereotypowe myślenie powoduje, że istniejące problemy w rolnictwie przenosi się na aspekt planowania, w tym wydatków budżetu gminy.

- **„Tradycyjne” podejście do rozwoju gminy polegające na koncentracji działań w obszarze infrastruktury technicznej oraz inwestycjach mających charakter wyłącznie podnoszących poziom życia mieszkańców**

Aktywna polityka gospodarcza gminy musi zakładać inwestycje w kapitał zarówno ludzki jak i organizacyjny, bądź techniczny. Koncentracja wydatków budżetu na sprawach

wyłącznie konsumpcyjnych powoduje, że nie inwestuje się w przyszłość oraz nie tworzy się warunków dla uzyskania przewagi konkurencyjnej w zakresie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości lub lepiej wykształconych zasobów ludzkich.

- **Brak lokalnych partnerów dla instytucji samorządowych, którzy współdziałaliby w zakresie rozwoju gospodarczego**

Sytuacja jaka ma miejsce w Sadowiu nie odbiega od standardów polskich gmin, zwłaszcza wiejskich. Nie oznacza to, że jest to sytuacja normalna lub taka, którą można bagatelizować. W gminie Sadowie występuje wiele organizacji społecznych. Są to tradycyjne organizacje typu Ochotnicze Straże Pożarne, Ludowe Zespoły Sportowe, Koła Gospodyń Wiejskich i inne organizacje. Jednak żadna z organizacji nie jest ukierunkowana na zagadnienia z zakresu rozwoju gospodarczego. Powoduje to, że:

- samorząd nie ma lokalnego partnera, który współdziałaliby w zakresie rozwoju gospodarczego,
- przedsiębiorcy nie mają organizacji, która mogłaby reprezentować stanowisko przedsiębiorców lub realizować dla nich określone działania,
- zewnętrzne instytucje nie mają lokalnego partnera, z którym mogłyby realizować swoje programy i projekty.

2. Wykorzystanie lokalnych zasobów

Podstawą trwałego rozwoju jest oparcie go o własne zasoby.

- **Położenie geograficzne i warunki przyrodnicze gminy**

Gmina Sadowie posiada dobre gospodarczo położenie geograficzne, związane z umiejscowieniem w sąsiedztwie z drogą krajową i w niedalekiej odległości od Ostrowca Św., Opatowa i Sandomierza. Bardzo dobre gleby, sprzyjający mikroklimat i koncentracja w tym rejonie produkcji rolniczej i rozwijającego się dynamicznie sadownictwa i warzywnictwa powodują, że gmina Sadowie może być atrakcyjnym miejscem dla

inwestorów zewnętrznych w zakresie działalności gospodarczej związanej z przetwórstwem rolno-spożywczym.

Czyste środowisko i dobre gleby stanowią dogodne warunki do rozwoju produkcji ekologicznej i opartego na niej przetwórstwa lokalnego. Ponadto na terenie gminy Sadowie występują sprzyjające warunki do pozyskiwania energii z odnawialnych źródeł, zwłaszcza z wiatru. Z racji możliwości pozyskiwani energii także z innych zasobów, które występują na tym terenie np. biomasa, słońce, woda i inne, Gmina Sadowie powinna kontynuować działania sprzyjające podejmowaniu przedsięwzięć z tego zakresu. Posiada doświadczenia związane z energią wiatrową co może być bardzo pomocne w upowszechnianiu idei/koncepcji pozyskiwania energii z innych odnawialnych źródeł, które są powszechnie dostępne na jej terenie. Może to stanowić znaczący impuls dla rozwoju lokalnego a gminę stawiać jako regionalnego lidera w upowszechnianiu i wdrażaniu nowych technologii wykorzystywanych do produkcji energii z odnawialnych źródeł.

- **Unikalne w regionie atuty**

Gmina Sadowie to również miejsce:

- interesujące i atrakcyjne turystycznie (zabytki, pomniki przyrody),
- pełne tradycji ludowych, może stać się podstawą dla rozwoju rekreacji weekendowej dla mieszkańców okolicznych miejscowości i miast,
- z atrakcyjnymi krajobrazami, tarasami widokowymi,
- licznymi kościołami, nekropoliami i kapliczkami,
- z czystym środowiskiem.

Na bazie tych „atutów” wytworzyć można zarówno określone nowe działalności gospodarcze, które mogą dać podstawę do tworzenia nowych miejsc pracy, jak również budować nowy wizerunek gminy, który wspomagać będzie realizację wyznaczonej strategii.

3. Obszary wyzwań przyszłości

Reformy gospodarcze w Polsce, integracja Polski z Unią Europejską, wpływ gospodarki światowej na Polskę, mają bezpośrednie przełożenie również na sytuację gminy Sadowie. Podobnie jak w każdym z powyższych obszarów, kwestie wyzwań przyszłości mają charakter procesu, a więc ulegać będą zmianom w czasie. Proces ten musi podlegać ocenie pod kątem znaczenia dla gminy Sadowie. Aktualnymi wyzwaniami, które muszą zostać uwzględnione w procesie planowania są:

- **Dostosowanie posiadanych zasobów ludzkich do wymagań rynku pracy**

Należy pamiętać, że podstawą wszelkich zmian jest człowiek. Żadne zmiany nie są możliwe, jeżeli ludzie nie będą wiedzieli jak i co mają zrobić. Obecne wymagania rynku są, podobnie jak cała gospodarka, zmienne. Troska gminy o rozwój zawodowy mieszkańców, to umożliwienie mieszkańcom zdobycia zarówno nowych kwalifikacji, jak i umiejętności radzenia sobie na rynku pracy. Pozwoli to zapewnić dochody mieszkańcom, przeciwdziałać ubożeniu rodzin, aktywnie przeciwdziałać bezrobociu.

Kolejną kwestią pozostaje edukacja obywatelska. Aspekt ten jest związany ze świadomością mieszkańców w zakresie odpowiedzialności za swój los, kompetencji instytucji publicznych, świadomości zmian i konieczności dostosowywania się do nich.

- **Stymulowanie i promocja przedsiębiorczości**

Ustawa o samorządzie nie nakłada na gminę obowiązku realizacji zadań związanych z promocją przedsiębiorczości. Tym niemniej, w opinii ekspertów stanowić to powinno obszar dużego zainteresowania ze strony władz gminy. Promocja przedsiębiorczości to takie działania jak:

- zapewnienie instytucjonalnych warunków inwestowania w gminie,
- pomoc doradcza i informacyjna dla mikro, małych i średnich firm (stworzenie sprzyjającego „klimatu” dla rozwoju przedsiębiorczości) ,
- promocja gminy na zewnątrz,
- szkolenia dotyczące funkcjonowania firm,

- współpraca samorządu z firmami z terenu gminy.

Czynnikami skłaniającym do działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości jest:

- zapewnienie pracy dla mieszkańców gminy - przeciwdziałanie ubożeniu i bezrobociu,
- konkurencja gmin o inwestorów,
- rosnące wpływy z podatków w dochodach własnych gminy (podatek dochodowy od osób prawnych i fizycznych oraz podatek od nieruchomości).

4. Cele strategiczne rozwoju gminy Sadowie

Najważniejsze zagadnienia rozwoju gospodarczego – priorytetowe kierunki strategii, zostały określone przez Zespół Strategiczny w trakcie pierwszego spotkania Zespołu.

Na podstawie wniosków z raportu o sytuacji społeczno-gospodarczej gminy oraz własnych opinii i doświadczeń, po sformułowaniu licznych elementów rozwoju gminy Sadowie, Zespół określił a następnie przyjął następujące kierunki strategiczne rozwoju gminy Sadowie:

Zapewnienie warunków do rozwoju nowoczesnego rolnictwa i przedsiębiorczości generujących miejsca pracy i źródła dochodów

Wykreowanie pozycji regionalnego lidera w produkcji energii ze źródeł odnawialnych, inspirowanie i wsparcie dla powstawania przedsięwzięć w tym zakresie

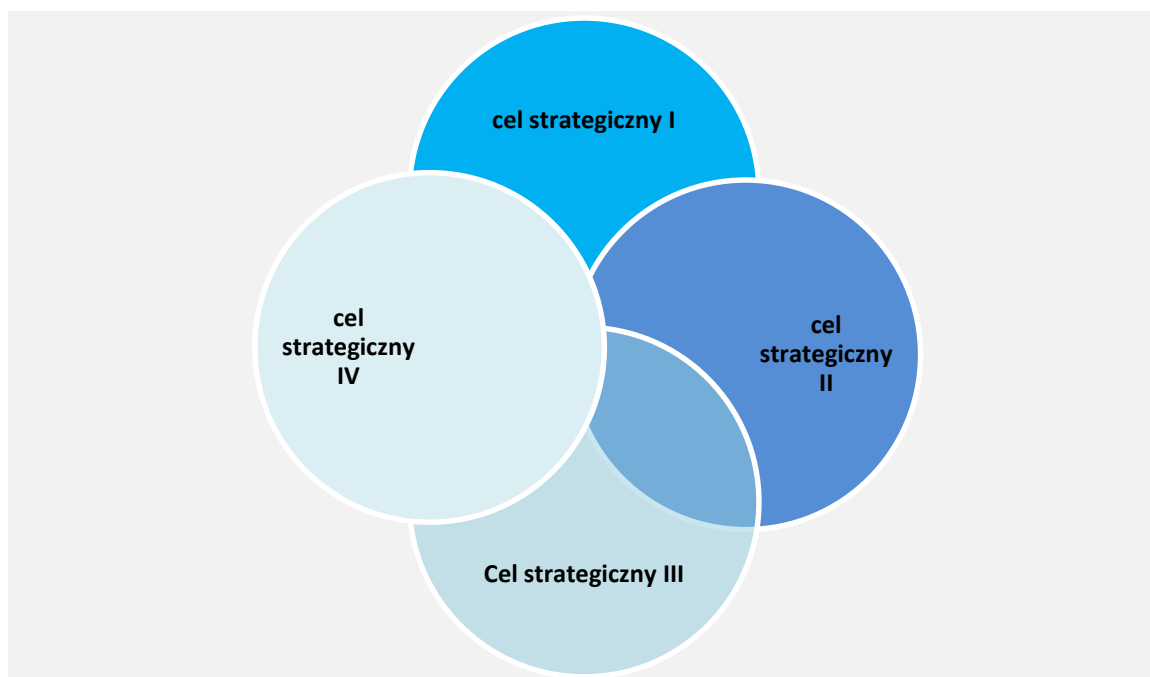
Lepsze wykorzystanie aktywności mieszkańców i walorów przyrodniczo-kulturowych do poprawy wizerunku gminy i jej atrakcyjności

Rozbudowa i unowocześnianie infrastruktury techniczno-społecznej zapewniającej wysoką jakość życia (edukację, opiekę zdrowotną, sport i wypoczynek, dostęp do dóbr kultury) dla mieszkańców i turystów

Wykorzystując atuty gminy oraz koncentrując działania na realizacji wszystkich powyższych celów strategii, będzie można uzyskać efekt synergii dający gminie Sadowie możliwość poprawy, zarówno jakości infrastruktury, jak i szeroko rozumianego kapitału ludzkiego oraz wzmocnienie potencjału gospodarczego i rolniczego gminy z udziałem innowacyjnych przedsięwzięć, opartych o nowe technologie.

Należy pamiętać, że wszystkie cele strategiczne są wzajemnie powiązane i uwarunkowane, co oznacza, że zaniedbanie realizacji któregoś z nich narusza strategiczną równowagę i będzie powodować obniżenie skumulowanych efektów.

Rysunek 2 Korelacja celów strategicznych

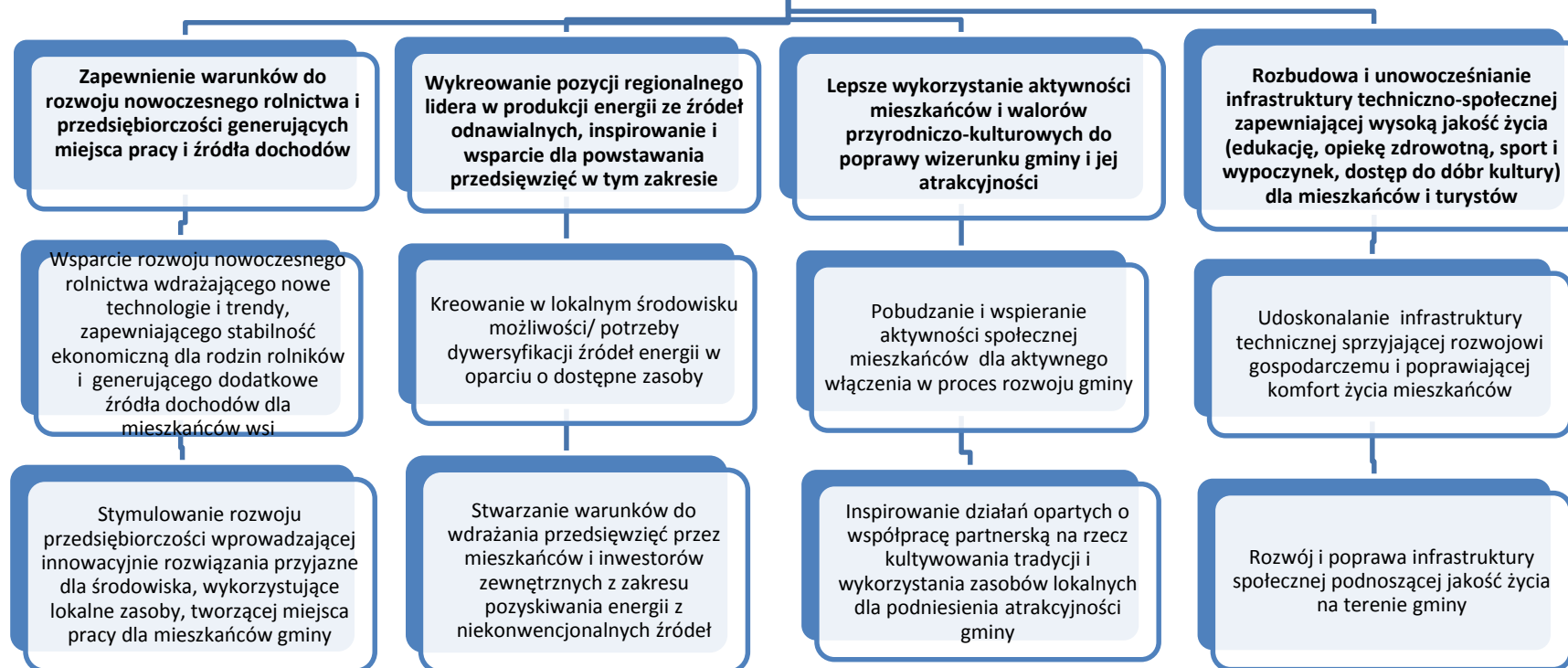

Źródło: Opracowanie własne

Gmina Sadowie w 2022 roku to obszar z nowoczesnym rolnictwem i rozwiniętą przedsiębiorczością dzięki pełnemu wykorzystaniu położenia geograficznego, posiadanych walorów przyrodniczo-historycznych i wdrażaniu nowych technologii. Lider regionu w produkcji energii z odnawialnych źródeł. Nowoczesna infrastruktura techniczna i społeczna zapewnia wysokie standardy i jakość życia turystom i mieszkańcom, którzy aktywnie uczestniczą w życiu społecznym.

Gmina Sadowie dba o lokalny rozwój i dobro mieszkańców wykorzystując nowoczesne technologie, aktywność mieszkańców, opartą o dobrą współpracę lokalną i regionalną oraz racjonalne gospodarowanie zasobami własnymi i pozyskanymi z zewnątrz.

CEL STRATEGICZNY I

Zapewnienie warunków do rozwoju nowoczesnego rolnictwa i przedsiębiorczości generujących miejsca pracy i źródła dochodów

Cel operacyjny 1

Wsparcie rozwoju nowoczesnego rolnictwa wdrażającego nowe technologie i trendy, zapewniającego stabilność ekonomiczną dla rodzin rolników i generującego dodatkowe źródła dochodów dla mieszkańców wsi

Uzasadnienie:

Rozwój obszarów wiejskich wiąże się z koncepcją wielofunkcyjności, polegającą na promowaniu rozwoju funkcji pozarolniczych obszarów wiejskich. Bardzo ważne jest kształtowanie warunków dla prowadzenia różnorodnej działalności gospodarczej wraz z utrzymaniem wartości krajobrazowych i przyrodniczych, zachowaniem tradycji i dziedzictwa kulturowego oraz rozwojem funkcji społecznych i kulturalnych gminy. Realizacja planowanych działań zwiększy atrakcyjność obszarów wiejskich jako miejsca do życia i pracy, przyczyni się do redukcji bezrobocia w gminie oraz pozwoli na kształtowanie produkcji rolnej z wykorzystaniem innowacyjnych technologii zgodnie z wymaganiami w zakresie ochrony środowiska, zachowania krajobrazu.

Działania:

- tworzenie grup producenckich, gospodarstw agroturystycznych, szkolenia specjalistyczne dla rolników i wspomaganie w ubieganiu się o środki unijne,
- gospodarstwa edukacyjne - tworzenie ścieżek dydaktycznych dla młodzieży szkolnej,
- tworzenie inkubatorów przetwórstwa, promocja produktów lokalnych wytwarzanych w gospodarstwach i sprzedaży bezpośredniej,
- powstanie niezależnego centrum wspierania i dystrybucji lokalnych produktów,
- prowadzenie racjonalnej gospodarki gruntami klas chronionych I – III,

- ścisła współpraca instytucji zajmujących się tematyką rolnictwa z rolnikami (ARiMR, ODR, inkubator przetwórczy),
- rozwój rolnictwa ekologicznego i dystrybucja produktów,
- budowa zbiorników retencyjnych i dróg dojazdowych do pól,
- preferencje dla młodych rolników - ulgi podatkowe, kredyty niskooprocentowane.

Cel operacyjny 2

Stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości wprowadzającej innowacyjnie rozwiązania przyjazne dla środowiska, wykorzystujące lokalne zasoby, tworzącej miejsca pracy dla mieszkańców gminy

Uzasadnienie

Zasoby lokalne, które są bogactwem gminy Sadowie mogą być jednym z ważnych czynników decydujących zarówno o jakości życia, jak i stymulujących rozwój. Rozwój pozarolniczej przedsiębiorczości jest postrzegany jako niezbędny warunek przezwyciężenia niekorzystnych zjawisk na wsi takich jak: bezrobocie, kryzys w rolnictwie czy rosnąca skala ubóstwa.

Realizacja tego celu tworzy warunki dla dywersyfikacji działalności gospodarczej i poprawy możliwości zatrudnienia, przyczyniając się tym samym do zrównoważonego rozwoju gminy.

Działania:

- zbudowanie systemu ułatwiającego dostęp do informacji o zakładaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej i środkach finansowych na rozwój przedsiębiorczości,
- wyznaczenie terenów inwestycyjnych, oferta przyciągająca inwestorów/przedsiębiorców, przyjazna i kompetentna obsługa - tworzenie dobrego klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości,

- promocja przedsiębiorczości lokalnej /ulgi podatkowe, itp./ wprowadzającej innowacyjne koncepcje przyjazne dla środowiska usług i produktów, tworzącej miejsca pracy poza rolnictwem,
- organizacja kursów, szkoleń dla mieszkańców z zakresu uruchamiania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz potencjalnych źródeł finansowania,
- utworzenie systemu zachęt/ulg dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą w preferowanych przez gminę branżach (np. działalność skupu owoców, warzyw, przetwórstwo owocowo-warzywne), wykorzystujących lokalne zasoby.

CEL STRATEGICZNY II

Wykreowanie pozycji regionalnego lidera w produkcji energii ze źródeł odnawialnych, inspirowanie i wsparcie dla powstawania przedsięwzięć w tym zakresie

Cel operacyjny 1

Kreowanie w lokalnym środowisku możliwości/ potrzeby dywersyfikacji źródeł energii w oparciu o dostępne zasoby

Uzasadnienie

Wzrost gospodarczy, zmiany klimatyczne, ciągle wzrastające zapotrzebowanie na energię oraz zapewnienie bezpieczeństwa jej dostaw są głównym motorem rozwoju czystej, przyjaznej środowisku energii. W szczególności niekorzystne zmiany klimatu, związane z emisją dwutlenku węgla i innych zanieczyszczeń, z procesów spalania paliw kopalnych, do atmosfery, są największymi wyzwaniami ekonomicznymi i ekologicznymi dla całego świata w ciągu ostatnich lat.

Jedyną drogą rozwiązania tego problemu jest redukcja, a nawet rezygnacja z użycia paliw kopalnych do produkcji energii, w zależności od lokalnych zasobów energetycznych. Dlatego

w celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju i poprawy jakości życia, istotna jest maksymalizacja udziału odnawialnych źródeł energii w strukturze energetycznej. Pozyskiwanie tego typu energii będzie się stawało ważnym elementem, dywersyfikującym źródła jej pochodzenia i zwiększało bezpieczeństwo energetyczne. Z racji posiadania już doświadczeń gminy w tym zakresie, powinno się kontynuować, w bardziej zaawansowanym stopniu działania na rzecz rozwoju pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych.

Działania:

- wybór najlepszego dla gminy wariantu produkcji energii ze źródeł odnawialnych,
- utworzenie planu wykorzystania OZE na terenie gminy- określenie, które naturalne warunki przyrodnicze i zasoby gminy mogą stanowić najkorzystniejsze źródło do produkcji energii, wyznaczenie gruntów o niższych klasach,
- opracowanie przez Urząd Gminy zestawienia możliwych do instalowania urządzeń do produkcji energii ze źródeł energii odnawialnych, rodzaj, zasady instalacji, koszt, uzyskana energia,
- edukacja w zakresie konieczności produkcji energii odnawialnej (szkolenia, wyjazdy studyjne),
- kreowanie dobrych warunków do prowadzenie działalności gospodarczej przy wykorzystaniu OZE,
- opracowanie i uchwalenie „Miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego” ze wskazaniem terenów pod lokalizację OZE,
- wsparcie indywidualnych działań w kierunku produkcji energii odnawialnej- pomoc w zminimalizowaniu bariery administracyjnej.

Cel operacyjny 2

Stwarzanie warunków do wdrażania przedsięwzięć przez mieszkańców i inwestorów zewnętrznych z zakresu pozyskiwania energii z niekonwencjonalnych źródeł

Uzasadnienie

Energia odnawialna pochodzi z naturalnych, niewyczerpywalnych źródeł wykorzystujących w procesie przetwarzania w energię wiatru, promieniowania słonecznego, ciepła ziemi, czyli geotermalną, fal, prądów i pływów morskich, spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także z biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków lub rozkładu składowanych szczątków roślinnych i zwierzęcych. W przeciwieństwie, paliwa kopalne tj. węgiel czy ropa są zużywane w miarę upływu czasu. Jak widać odnawialne źródła energii mają zróżnicowane pochodzenie i mogą opierać się o lokalne zasoby, dlatego wymagają też różnych technologii do ich wychwytywania. Na terenie gminy Sadowie są potencjalne możliwości pozyskiwania takiej energii przynajmniej z kilku źródeł (wiatr, słońce, biomasa i inne), występują tu między innymi, sprzyjające warunki - potwierdzone badaniami (układ wiatrów) do pozyskiwania energii elektrycznej z wiatru. Wykorzystanie istniejących możliwości i trendów może stać się ważnym czynnikiem stymulującym rozwój gminy. Powstające przedsięwzięcia wygenerują nowe miejsca pracy i zapewnią dodatkowe źródła dochodów dla mieszkańców, a środowisko będzie coraz mniej zanieczyszczone.

Działania:

- zbadanie, jakie naturalne warunki przyrodnicze i zasoby gminy mogą stanowić najkorzystniejsze źródło do produkcji energii,
- budowa farm fotowoltaicznych i gromadzenie energii słonecznej,
- budowa farm wiatrowych,
- budowa nowoczesnych biogazowni,
- poszukiwanie źródeł geotermalnych, pompy ciepła, lecznictwo,

- wykorzystanie słomy jako energii w gospodarstwach domowych,
- dostęp do odnawialnych źródeł energii na poziomie gospodarstwa (baterie słoneczne, wiatraki i inne),
- wsparcie informacyjne w kontekście możliwości uzyskania energii odnawialnej w ramach dostępnych źródeł, możliwości dofinansowania przedsięwzięć.

CEL STRATEGICZNY III

Lepsze wykorzystanie aktywności mieszkańców i walorów przyrodniczo-kulturowych do poprawy wizerunku gminy i jej atrakcyjności

Cel operacyjny 1

Pobudzanie i wspieranie aktywności społecznej mieszkańców dla aktywnego włączenia w proces rozwoju gminy

Uzasadnienie

Zaktywizowana społeczność może odgrywać istotną rolę w kreowaniu pozytywnego wizerunku gminy poprzez aktywne włączanie się w realizację różnych inicjatyw wykorzystujących walory gminy i promujących je. Aktywizowanie mieszkańców do partnerskiej współpracy wymaga dobrych wzorców oraz wsparcia edukacyjnego w tym zakresie.

Działania:

- szkolenia mieszkańców z zakresu postaw społecznych, organizowania się, podejmowania wspólnych przedsięwzięć i skutecznej współpracy partnerskiej (z JST i innymi organizacjami, instytucjami),
- cykliczne spotkania (np. 2 razy w roku) z przedstawicielami organizacji pozarządowych i lokalnymi liderami, działaczami społecznymi promującymi aktywność społeczną – np. „Dzień aktywnego mieszkańca gminy”,
- konkurs na najciekawszą inicjatywę społeczną roku,

- organizowanie kursów/szkoleń dla osób w wieku średnim i starszych (komputerowe, językowe i inne),
- organizowanie spotkań dla mieszkańców z ciekawymi ludźmi znającymi historię, walory kulturowe i przyrodnicze gminy,
- organizowanie i promowanie imprez, które zainteresują mieszkańców danych miejscowości.

Cel operacyjny 2

Inspirowanie działań opartych o współpracę partnerską na rzecz kultywowania tradycji i wykorzystania zasobów lokalnych dla podniesienia atrakcyjności gminy

Uzasadnienie

Aktywność mieszkańców i ich zaangażowanie się w kultywowanie lokalnych tradycji i obrzędów oraz promocję, to jeden z bardzo istotnych czynników rozwoju i kreowania korzystnego wizerunku gminy. Efektem aktywności jest chęć wspólnego działania i współpracy mieszkańców w podejmowaniu wspólnych inicjatyw, a także szerszej wykraczającej poza gminę, powiat, województwo a nawet kraj.

Działania:

- opracowanie programu rozwoju turystyki,
- organizowanie dożynek gminnych, prezentacja występów artystycznych z poszczególnych wsi,
- organizowanie zawodów sportowych np. bieg wokół gminy,
- organizowanie imprez dla mieszkańców i gości promujących gminę Sadowie i jej walory,
- promocja wyrobów regionalnych,
- promocja walorów przyrodniczych gminy (Jeleniowski Park Krajobrazowy),

- wydanie mapy atrakcji , zabytków, miejsc noclegowych, lokalnych wyrobów,
- lepsze wyeksponowanie miejsc historycznych i osób związanych z gminą (np. skałka ks. Kałkowskiego, Witold Gombrowicz),
- oznakowanie i opisanie istniejących szlaków turystycznych,
- utworzenie ścieżek edukacyjnych historyczno – przyrodniczych,
- wykorzystanie istniejącego zaplecza jako schronisk na trasach turystycznych,
- organizowanie wycieczek pieszych i rowerowych po okolicy dla wszystkich grup wiekowych,
- karta turysty- powiązania atrakcji w jedną całość, możliwość wykorzystania karty turysty w gminach sąsiednich,
- odnowa szlaków turystycznych, pomników przyrody, pomników wojennych, poprawa wizerunku kapliczek przydrożnych,
- lepsze oznakowanie miejscowości i dbałość o estetykę miejscowości,
- budowa tarasu widokowego,
- budowa placów campingowych dla turystów,
- przygotowanie oferty dla młodzieży.

CEL STRATEGICZNY IV

Rozbudowa i unowocześnianie infrastruktury techniczno-społecznej zapewniającej wysoką jakość życia (edukację, opiekę zdrowotną, sport i wypoczynek, dostęp do dóbr kultury) dla mieszkańców i turystów

Cel operacyjny 1

Udoskonalanie infrastruktury technicznej sprzyjającej rozwojowi gospodarczemu i poprawiającej komfort życia mieszkańców

Uzasadnienie

Głównym celem jest poprawa stanu infrastruktury technicznej, przede wszystkim związanej z transportem drogowym, ale również rozbudowa sieci gazowej i budowa sieci kanalizacyjnej ważnej dla tworzenia dogodnych warunków dla potencjalnych inwestorów na terenie gminy. Chodzi także o poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz poprawę dostępności do różnych atrakcyjnych miejsc na terenie gminy.

Działania:

- budowa i remont dróg (w tym dojazdowych do pól),
- budowa i remont chodników,
- budowa i remont oświetlenia dróg,
- budowa oczyszczalni ścieków,
- budowa sieci kanalizacyjnej,
- budowa infrastruktury teleinformatycznej, (zapewnienie dostępu do Internetu na terenie całej gminy),
- budowa zbiornika wodnego,
- wykaszanie rowów i poboczy,
- budowa gazociągu, gazyfikacja pozostałej części gminy,
- budowa ścieżek spacerowych, rowerowych, tarasów widokowych, poprzedzone analizą w poszczególnych miejscowościach z udziałem mieszkańców.

Cel operacyjny 2

Rozwój i poprawa infrastruktury społecznej podnoszącej jakość życia na terenie gminy.

Uzasadnienie

Jednym z głównych wyznaczników atrakcyjności gminy zarówno dla lokalizacji działalności gospodarczej, odwiedzających turystów, jak i zamieszkania, jest bogata oferta usług społecznych. Zachodzące w gminie i w jej otoczeniu zmiany, postęp naukowo-techniczny, wzrost aspiracji ludności są z jednej strony źródłem nowych potrzeb społecznych, z drugiej implikują nowe sposoby ich zaspokajania. Uwarunkowania te powodują konieczność działań inwestycyjnych w infrastrukturę, która zapewni wysoką jakość życia zarówno stałym jej mieszkańcom jak i turystom.

Działania:

- budowa placów zabaw w niektórych miejscowościach,
- zapewnienie bezpieczeństwa,
- dzienne domy opieki dla osób starszych,
- powstanie Domu Spokojnej Starości,
- świetlice wiejskie – budowa (w Jacentowie), remont i doposażenie istniejących, dbałość o estetykę i ich wykorzystanie,
- dostosowanie sieci szkół do potrzeb (racjonalizacja), unowocześnianie wyposażenia i metod nauczania,
- rozwój opieki nad dziećmi (przedszkola i żłobek),
- unowocześnienie, doposażenie Ośrodka Zdrowia (np. w urządzenie do USG) i zatrudnienie lekarzy specjalistów,
- budowa zbiorników wodnych małej retencji i zalewu do celów rekreacyjnych z infrastrukturą turystyczno-rekreacyjną, przystosowanie istniejących zbiorników wodnych do potrzeb rekreacji, wypoczynku i turystyki,

- wykorzystanie istniejących boisk, świetlic, tworzenie sekcji sportowych i zajęć kulturalnych w świetlicach oraz imprez sportowych (spływy kajakowe),
- zagospodarowanie wolnych budynków(np. po szkole w Biskupicach),
- oferta zajęć/szkoleń dla aktywnych seniorów,
- stworzenie ośrodka edukacji o tematyce związanej z wyjątkowym zapleczem i walorami geologicznymi, źródła termalne, turystyka itp.,
- utworzenie Centrum Kultury i Sportu,
- budowa małej infrastruktury sportowej – basen, korty tenisowe,
- wspieranie tworzenia fitnessklubów, SPA, odnowy biologicznej.

5. Podsumowanie zadań służących poprawie sytuacji na obszarze gminy

Zidentyfikowane, na podstawie oceny sytuacji społeczno-gospodarczej oraz analizy SWOT problemy były podstawą do określenia zadań zmierzających do poprawy sytuacji na obszarze gminy Sadowie. Członkowie Zespołu Strategicznego zgłosili szereg zadań, których realizacja przyczyni się do rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Zadania określano w odniesieniu do celów strategicznych rozwoju gminy.

W ramach celu I Samorząd Gminy z uwagi na korzystne warunki glebowo –klimatyczne i tradycje rolno-ogrodnicze stawia na rozwój nowoczesnych technologii w rolnictwie i wspieranie wdrażania pojawiających się trendów w rozwoju obszarów wiejskich. Szczególne znaczenie upatruje się w wykorzystaniu walorów wsi do pozarolniczej aktywności jej mieszkańców przede wszystkim w zakresie przetwórstwa rolno-spożywczego ale także produkcji ekologicznej, sprzedaży bezpośredniej produktów przez gospodarstwa i rozwój bazy gospodarstw agroturystycznych.

Realizowane więc będą działania sprzyjające rozwojowi drobnej przedsiębiorczości wykorzystującej lokalne zasoby. Planowane są działania edukacyjne dotyczące zakładania i prowadzenia działalności, łączenie z potencjalnymi źródłami finansowania. Ponadto przewidziany jest cały szereg zachęt i działań wspierających w tym zakresie (przygotowanie terenów inwestycyjnych, wprowadzenie ulg podatkowych) łączenie z usprawnieniem systemu informacji gospodarczej i promocją lokalnej przedsiębiorczości. Realizacja tego celu tworzy warunki dla dywersyfikacji dochodów mieszkańców i poprawy możliwości zatrudnienia poza rolnictwem, przyczynia się do zapewnienia zrównoważonego rozwoju gmin.

Zadania planowane do realizacji w ramach celu II przysporzą nowych miejsc pracy i dodatkowych źródeł dochodów dla mieszkańców. Zapewnią wpływy do budżetu gminy (podatki, opłaty) ale także sprawią, że gmina stanie się prekursorem w zakresie wspierania przedsięwzięć związanych z pozyskiwaniem energii z odnawialnych źródeł. Może stać się dobrym przykładem dla innych gmin w regionie w zakresie upowszechniania i wdrażania

nowych technologii związanych z energią odnawialną, która będzie odgrywała coraz ważniejszą rolę w gospodarce kraju i ochronie środowiska. Na terenie gminy Sadowie są potencjalne możliwości pozyskiwania takiej energii przynajmniej z kilku źródeł (wiatr, słońce, biomasa i inne), występują tu między innymi, sprzyjające warunki - potwierdzone badaniami (układ wiatrów) do pozyskiwania energii elektrycznej z wiatru. Wykorzystanie istniejących możliwości i trendów może stać się ważnym czynnikiem stymulującym rozwój gminy i umacniającym jej pozycję w regionie.

Działania realizowane w ramach III celu strategicznego pozwolą rozwinąć gminę Sadowie pod względem kulturowym, przyczynią się do poprawy wizerunku jako gminy atrakcyjnej dla turystów i amatorów turystyki wiejskiej i bardzo dobrymi warunkami do rozwoju aktywnych form wypoczynku. Kluczem do rozwoju w tym kierunku jest pobudzenie aktywności społecznej, włączenie lokalnych społeczności do współpracy w wykorzystaniu i promocji posiadanych walorów kulturowych i przyrodniczych oraz działania edukacyjne (kursy specjalistyczne, szkolenia, nowa oferta dla turystów – karta turysty) w tym zakresie skierowane do mieszkańców.

Gmina stara się rozwijać działalność kulturową na swoim terenie, dlatego wśród zaplanowanych zadań na najbliższe lata poza dożynkami zostaną zainicjowane nowe wydarzenia promujące lokalne zasoby, obyczaje, folklor i aktywność społeczną (konkursy, „Dzień aktywnego mieszkańca gminy” i inne). Powodzenie planowanych przedsięwzięć w dużej mierze uzależnione jest od dobrej współpracy partnerskiej, która również znajdzie wsparcie ze strony samorządu.

Zadania związane z infrastrukturą techniczną są obecnie podstawowym rodzajem działań realizowanych przez gminę. Poprawa stanu infrastruktury technicznej, przede wszystkim związanej z transportem drogowym, ale również rozbudowa Internetu, sieci kanalizacyjnej i gazowej ważnej dla tworzenia dogodnych warunków dla potencjalnych inwestorów na terenie gminy. Chodzi także o poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz poprawę dostępności do różnych atrakcyjnych miejsc na terenie gminy. Gmina zmierza do tworzenia na swoim terenie pełnej infrastruktury technicznej, tak więc przeważająca część działań

koncentrować się będzie na modernizacji systemu dróg łącznie z infrastrukturą towarzyszącą (chodniki, rowy, oświetlenie, ścieżki rowerowe, zagospodarowanie i estetyka centrów wsi itp.) oraz budowie kanalizacji i gazyfikacji. Rozbudowa systemów kanalizacji przyczyni się do poprawy jakości wód, a przez to również do poprawy środowiska naturalnego. Dążąc do wyposażenia gminy w infrastrukturę techniczną poprawiamy warunki życia społeczności gminy, ale pośrednio przyczyniamy się także do poprawy atrakcyjności terenów gminy dla potencjalnych inwestorów i turystów.

CZĘŚĆ IV WDROŻENIOWA

1. Zadania realizacyjne i ich finansowanie

Realizacja zadań zaplanowanych do realizacji w Strategii Rozwoju Gminy Sadowie będzie odbywała się w określonym czasie i kolejności. O kolejności realizacji poszczególnych działań będą decydowały takie czynniki jak ich „ważność” oraz „pilność”. Samorząd musi dokonywać bardzo często trudnych wyborów uwzględniając te aspekty przy jednoczesnym uwzględnieniu różnego rodzaju ograniczeń, przede wszystkim finansowych, organizacyjnych i czasowych. Odzwierciedleniem zadań inwestycyjnych, uwzględniającym te zależności i powiązania jest wieloletni plan inwestycyjny.

Gmina Sadowie będzie prowadziła aktywną politykę inwestycji oraz wdrażania nowych rozwiązań i technologii. Przejawia się to w ilości planowanych projektów i zadań inwestycyjnych. W dominującej większości są to działania, które będą realizowane z udziałem środków zewnętrznych, z budżetu Unii Europejskiej i innych dotacji.

Mimo dużej samodzielności gminy i w miarę zrównoważonej gospodarki finansowej niezbędne jest wsparcie planowanych procesów rozwojowych środkami zewnętrznymi. Środki zabezpieczające realizację zadań zapisanych w poszczególnych celach operacyjnych pochodzić mogą z następujących zewnętrznych źródeł:

- z programów pomocowych UE,
- z programów rządowych,
- budżetu państwa,
- ze środków zaangażowanych przez krajowych i zagranicznych inwestorów prywatnych,

- krajowych i zagranicznych organizacji pozarządowych,
- instytucji finansowych i funduszy inwestycyjnych.

Decyzja o wykorzystaniu określonych źródeł finansowania inwestycji będzie poprzedzona analizą ryzyka zewnętrznego i wewnętrznego a także będzie wynikać z bieżących i strategicznych planów funkcjonowania gminy, przy jednoczesnej dbałości o bezpieczeństwo i stabilność finansową jednostki w długim okresie.

Działania zawarte w Strategii Rozwoju Gminy Sadowie będą finansowane przez różne podmioty. W poniższej tabeli przedstawione zostały potencjalne źródła finansowania zadań gminy z wykorzystaniem nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020.

Tabela 15 Potencjalne źródła finansowania zadań gminy w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020

Nazwa programu	Przewidziane obszary wsparcia
Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego	• Innowacje i nauka, • Konkurencyjna gospodarka, • Efektywna i zielona energia, • Dziedzictwo naturalne i kulturowe, • Nowoczesna komunikacja, • Rozwój miast, • Sprawne usługi publiczne, • Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo, • Włączenie społeczne i walka z ubóstwem,

	• Otwarty rynek pracy.
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	• Gospodarka niskoemisyjna, • Przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, • Transport i bezpieczeństwo energetyczne.
Program Operacyjny Polska Cyfrowa	• Powszechny dostęp do szybkiego Internetu, • Rozwój e-administracji, • E-integracja osób wykluczonych cyfrowo.
Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój (PO WER)	• Zatrudnienie i mobilność pracowników, • Włączenie społeczne osób wykluczonych i walka z ubóstwem, • Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie, • Wzmacnianie sprawności i efektywności państwa.
Program Operacyjny Polska Wschodnia	• Przedsiębiorcza Polska Wschodnia, • Nowoczesna Infrastruktura Transportowa, • Ponadregionalna Infrastruktura Kolejowa.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

- Transfer wiedzy i działalność informacyjna,
- Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw,
- Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych,
- Inwestycje w środki trwałe,
- Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych,
- Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej,
- Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (w tym budowa lub modernizacja dróg lokalnych, gospodarka wodno-ściekowa, inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej, inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów, ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego),
- Inwestycje w rozwój obszarów leśnych

	i poprawę żywotności lasów, • Tworzenie grup i organizacji producentów, • Działanie rolno – środowiskowo - klimatyczne, • Rolnictwo ekologiczne, • Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, • Współpraca, • Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER.

Źródło: opracowanie własne

2. Spójność strategii z innymi dokumentami strategicznymi na szczeblu regionalnym, krajowym oraz z założeniami Unii Europejskiej

Strategia Europa 2020

Strategia Rozwoju Gminy Sadowie na lata 2015-2022 jest spójna z zapisami dokumentu Europa 2020, będącym instrumentem strategicznym Unii Europejskiej. W wyżej wymienionym dokumencie zwrócono szczególną uwagę na zwiększenie zatrudnienia wśród kobiet i mężczyzn (cel 1), a także na potrzebę ułatwień dla potencjalnych przedsiębiorców, zwłaszcza innowacyjnych (cel 2). Znajduje to odniesienie w I celu strategicznym gminy Sadowie.

Strategia Europa 2020 zakłada w celu głównym 4 podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców, a w celu 3 dążenie do zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii, co bezpośrednio wpisuje się w zaplanowane działania zarówno celu II jak i III strategii rozwoju gminy.

Strategia gminy zakłada ponadto promocję włączenia społecznego i zachęcanie osób starszych do aktywności społecznej co jest zgodne z celem 5 dokumentu Europa 2020 „Wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa”.

Tabela 16 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ze Strategią Europa 2020

↓ Cele strategiczne Strategii Europa 2020 Cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Sadowie →	Cel 1	Cel 2	Cel 3	Cel 4	Cel 5
Cel 1					
Cel 2					

Cel 3					
Cel 4					

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Dokument ten opiera się na trzech celach strategicznych: sprawne i efektywne państwo, konkurencyjna gospodarka oraz spójność społeczna i terytorialna. Wskazuje on na potrzebę działań, które mają wpływać na rozwój kapitału społecznego poprzez podnoszenie jakości usług edukacyjnych, wspieranie postaw obywatelskich, co jest spójne z celem III strategii gminy.

Kolejny obszar działania dotyczy konkurencyjnej gospodarki, który wiąże się m.in. z poprawą warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej oraz zwiększeniem nacisku na racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi, co łączy się z celem I strategii gminy. Dodatkowo konkurencyjna gospodarka nierozzerwalnie łączy się z nowoczesną infrastrukturą, na co zwracają uwagę działania zawarte w celu IV strategii gminy.

Tabela 17 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ze Strategią Rozwoju Kraju 2020

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Kraju →			
Cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ↓	Cel 1	Cel 2	Cel 3
Cel 1			
Cel 2			
Cel 3			
Cel 4			

Źródło: Opracowanie własne

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

W tym przypadku Strategia Rozwoju Gminy Sadowie na lata 2015-2022 również wykazuje zgodność z ministerialnym dokumentem dotyczącym koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju. Bardzo ważnym celem podobnie jak w poprzednich krajowych dokumentach jest poprawa spójności wewnętrznej i terytorialnej, równoważenie rozwoju poprzez zwiększanie różnorodności funkcjonalnej danych jednostek terytorialnych kraju oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich (cel 2) i wykorzystanie potencjału wewnętrznego, co podkreślane jest wielokrotnie w strategii gminy, która mocno opiera się na posiadanych zasobach kulturowych oraz historyczno-przyrodniczych.

Dodatkowo strategia zakłada rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, przy jednoczesnym zmniejszeniu obciążeń środowiska (cel 3 i 4).

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju zwraca też uwagę na bezpieczeństwo energetyczne i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (cel 5).

Tabela 18 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Sadowie z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Cele strategiczne Koncepcji Przestrzennego Zagospodar. Kraju →						
Cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ↓	Cel 1	Cel 2	Cel 3	Cel 4	Cel 5	Cel 6
Cel 1						
Cel 2						
Cel 3						
Cel 4						

Źródło: Opracowanie własne

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego określa najważniejsze wyzwania, założenia i cele polityki regionalnej. Jej kluczowym założeniem (cel 1) jest wspieranie wzrostu konkurencyjności regionów, w tym potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów wiejskich. Jednym ze strategicznych wyzwań, na które polityka regionalna musi odpowiedzieć jest wykorzystanie potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju regionalnego, co bezpośrednio przekłada się na założenia Strategii Rozwoju Gminy Sadowie, która zarówno rozwój społeczny jak i gospodarczy upatruje w wykorzystaniu własnych zasobów kulturowych i przyrodniczych.

Cel 2 Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego zakłada poprawę sytuacji mieszkańców w zakresie dostępu do dóbr i usług publicznych, cel 3 nakierowany jest na kreowanie warunków prorozwojowych, w tym również poprzez tworzenie sieci współpracy między różnymi podmiotami na rzecz wzmocnienia zarządzania politykami regionalnymi oraz budowania kapitału społecznego.

Tabela 19 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ze Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Regionalnego → Cele Strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ↓	Cel 1	Cel 2	Cel 3
Cel 1			
Cel 2			

Cel 3			
Cel 4			

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020

Strategia ta obejmuje pięć województw: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie, dla których wspólnym mianownikiem jest ich sytuacja społeczno-gospodarcza. Zgodnie ze strategią, do 2020 r. rozwój makroregionu powinien polegać przede wszystkim na:

- podnoszeniu innowacyjności gospodarki,
- rozwoju umiejętności osób pracujących, tak by odpowiadały one potrzebom nowoczesnej gospodarki oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu,
- budowie nowoczesnej infrastruktury transportowej i elektroenergetycznej.

Tabela 20 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ze Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Polski Wschodniej → Cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ↓	Cel 1	Cel 2	Cel 3
	Cel 1		

Strategia Rozwoju Gminy Sadowie na lata 2015-2022

Cel 2			
Cel 3			
Cel 4			

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020

Strategia Rozwoju Gminy Sadowie na lata 2015-2022 wykazuje pełną zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego.

Cel 1 Strategii rozwoju województwa dotyczy rozwoju systemów infrastruktury technicznej i społecznej i zakłada podobnie jak w strategii gminy, rozwój systemów informatycznych-szerokopasmowego dostępu do Internetu, poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz unowocześnienie już istniejącej infrastruktury.

Cel strategiczny 2 i 3 dokumentu wojewódzkiego zakłada tworzenie otoczenia przyjaznego dla powstawania i rozwoju biznesu z sektora MSP oraz kładzie nacisk na rozwój branż kluczowych dla rozwoju województwa oraz kształtowanie specjalizacji regionalnej w gospodarce. Odzwierciedleniem tych założeń jest I cel strategiczny gminy Sadowie, który zakłada stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości zwłaszcza poprzez przygotowanie terenów inwestycyjnych, tworzenie grup producenckich. Cel I Strategii Rozwoju Gminy Sadowie wpisuje się również w cel 5 strategii województwa, który zakłada rozwój nowoczesnego rolnictwa.

Cel 3 strategii województwa odnosi się również do rozwoju zasobów ludzkich, który w strategii gminy ma odzwierciedlenie w działaniach związanych z podnoszeniem kwalifikacji mieszkańców oraz kształtowaniem postaw obywatelskich i zachęcaniem do aktywności społecznej.

Bardzo istotne miejsce zarówno w strategii województwa (cel 6) jak i w strategii gminy zajmują kwestie związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów przyrody i dóbr kultury, które mają służyć rozwojowi gminy oraz być podstawą lokalnej promocji.

Tabela 21 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Województwa → Cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ↓	Cel 1	Cel 2	Cel 3	Cel 4	Cel 5	Cel 6
Cel 1		■	■		■	
Cel 2		■				■
Cel 3			■			
Cel 4	■					

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Powiatu Opatowskiego

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Sadowie pozostają w zgodności z zapisami Strategii Rozwoju Powiatu Opatowskiego, która skonstruowana została w oparciu o 5 obszarów strategicznych: przedsiębiorczość, rolnictwo, środowisko społeczne, turystykę, kulturę, sport, infrastrukturę techniczną. Strategia rozwoju powiatu podobnie jak dokument gminy Sadowie zakłada tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz rozwój przetwórstwa produktów rolno-spożywczych.

W obszarze rolnictwa obydwa dokumenty zakładają podjęcie działań na rzecz rozwoju rynków zbytu, w tym wspieranie grup producenckich oraz podnoszenie kwalifikacji rolników.

Kolejne zbieżne obszary dotyczą poprawy jakości życia mieszkańców oraz kultywowania i promocji zasobów lokalnych.

Istotne miejsce w obydwóch strategiach odgrywa budowa brakujących elementów infrastruktury i modernizacja istniejących, w tym modernizacja sieci dróg i ich otoczenia.

Tabela 22 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ze Strategią Rozwoju Powiatu Opatowskiego

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Powiatu → Cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ↓	Cel 1	Cel 2	Cel 3	Cel 4	Cel 5
Cel 1	■	■			
Cel 2			■		
Cel 3				■	
Cel 4					■

Źródło: Opracowanie własne

3. Monitoring i ewaluacja strategii

Monitorowanie i okresowa ocena stopnia realizacji Strategii Rozwoju Gminy odbywać się będzie w powiązaniu z kierownikami komórek realizujących poszczególne zadania, Wójtem Gminy i Radą Gminy Sadowie.

Każde zadanie powinno posiadać kartę realizacji, która powinna zawierać planowane efekty realizacji w postaci wskaźników ilościowych dostosowanych do określonego zadania (np. czas realizacji, liczba osób korzystających, długość drogi, itp.). Osoba odpowiedzialna za realizację zadania przedstawia terminy zbierania niezbędnych informacji. Karty oceny składane będą do wyznaczonej komisji Rady Gminy koordynującej monitoring i ocenę realizacji Strategii rozwoju oraz komisji „branżowych”.

Bieżąca ocena powinna pozwolić na dostosowanie projektów lub ich elementów do zmieniających się warunków zewnętrznych.

Ocena realizacji Strategii będzie polegała na badaniu przyczyn rozbieżności między zaplanowanymi, a rzeczywistymi efektami – na podstawie kart oceny realizacji zadania.

Oceny realizacji Strategii dokonywać się będzie poprzez:

- analizę kart oceny realizacji zadań i bieżącego reagowania na zmieniające się warunki – tej analizy dokonywać będą komisje branżowe Rady Gminy w trakcie swoich posiedzeń,
- coroczny przegląd realizacji Strategii na sesji Rady Gminy w terminie do 15 listopada. Sesja ta mająca charakter sesji planistycznej wprowadzać będzie niezbędne zmiany. Uczestnikami tej sesji powinni być także kierownicy merytorycznych referatów Urzędu Gminy oraz partnerzy społeczni.

Głównym koordynatorem monitoringu i oceny będzie wyznaczona Komisja Rady Gminy Sadowie.

Podczas dorocznej sesji ewaluacyjnej przedstawiany będzie stopień realizacji Strategii. Jednocześnie będzie możliwość wprowadzania zadań lub projektów, które uzyskały akceptację właściwych Komisji Rady Gminy.

Strategiczna Sesja Rady Gminy powinna wyprzedzać sesje dotyczące projektowania budżetu Gminy, wskazując kierunki prac nad budżetem.

4. Wskaźniki realizacji strategii

W procesie tworzenia Strategii gminy istotną rolę obok budowania celów strategicznych, operacyjnych oraz sposobów ich realizacji odgrywa również wprowadzenie kontroli realizacji poszczególnych celów. Zestaw poniższych wskaźników oceniających może stanowić ważny element wzmacniający realizację strategii.

Cel strategiczny I

Zapewnienie warunków do rozwoju nowoczesnego rolnictwa i przedsiębiorczości generujących miejsca pracy i źródła dochodów

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło
Liczba uczestników szkoleń z zakresu przedsiębiorczości oraz nowoczesnego rolnictwa	osoby	UG w Sadowiu
Liczba nowych zrzeszeń branżowych – grup producenckich	szt.	UG w Sadowiu
Liczba nowych gospodarstw agroturystycznych lub edukacyjnych	szt.	UG w Sadowiu
Powierzchnia przygotowanych przez gminę terenów inwestycyjnych	ha	UG w Sadowiu

Liczba podmiotów gospodarczych, które skorzystały z gminnego wsparcia	szt.	UG w Sadowiu
Liczba wydarzeń promujących lokalną przedsiębiorczość	szt.	UG w Sadowiu

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny II

Wykreowanie pozycji regionalnego lidera w produkcji energii ze źródeł odnawialnych, inspirowanie i wsparcie dla powstawania przedsięwzięć w tym zakresie

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło
Odsetek firm z terenu gminy korzystających z odnawialnych źródeł energii	%	UG w Sadowiu
Odsetek mieszkańców z terenu gminy korzystających z odnawialnych źródeł energii	%	UG w Sadowiu

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny III

Lepsze wykorzystanie aktywności mieszkańców i walorów przyrodniczo-kulturowych do poprawy wizerunku gminy i jej atrakcyjności

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło
Liczba wydarzeń i inicjatyw promujących gminę i jej zasoby lokalne	szt.	UG w Sadowiu
Liczba organizacji pozarządowych i grup nieformalnych działających na terenie gminy	szt.	UG w Sadowiu

Strategia Rozwoju Gminy Sadowie na lata 2015-2022

Liczba oddolnych inicjatyw zgłoszonych w konkursach w ramach budżetu gminy	szt.	UG w Sadowiu
Liczba przeprowadzonych szkoleń podnoszących kwalifikacje mieszkańców gminy	szt.	UG w Sadowiu

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny IV

Rozbudowa i unowocześnianie infrastruktury techniczno-społecznej zapewniającej wysoką jakość życia (edukację, opiekę zdrowotną, sport i wypoczynek, dostęp do dóbr kultury) dla mieszkańców i turystów

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło
Długość nowobudowanych dróg gminnych	km	UG w Sadowiu
Długość zmodernizowanych dróg gminnych	km	UG w Sadowiu
Długość wybudowanej sieci kanalizacyjnej	km	UG w Sadowiu
Liczba oczyszczalni ścieków	szt.	UG w Sadowiu
Długość wybudowanej sieci gazowej	km	UG w Sadowiu
Odsetek gospodarstw domowych z dostępem do Internetu	%	UG w Sadowiu
Długość wybudowanych ścieżek rowerowych	km	UG w Sadowiu
Liczba nowych tarasów widokowych	Szt.	UG w Sadowiu
Długość wyznaczonych tras turystycznych	km	UG w Sadowiu
Liczba nowych oznakowań miejscowości	szt.	UG w Sadowiu
Powierzchnia rozbudowanych/zmodernizowanych budowli użyteczności publicznej	m ²	UG w Sadowiu
Liczba nowych zbiorników wodnych	szt.	UG w Sadowiu
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w danym roku	%	BDL GUS
Odsetek dzieci w wieku 0-3 lat objętych opieką w	%	BDL GUS

żłobku w danym roku		
Liczba osób starszych korzystających z dziennej opieki	szt.	UG w Sadowiu
Liczba osób starszych korzystających z całodobowej opieki	szt.	UG w Sadowiu

Źródło: Opracowanie własne

Spis tabel i wykresów

Tabele

Tabela 1 Zaopatrzenie w gaz w gminie Sadowie w latach 2012-2014.	16
Tabela 2 Komunikacja drogowa w 2014 roku	17
Tabela 3 Użytkowanie gruntów w gminie Sadowie. Stan w dniu 31XII 2013 r.	19
Tabela 4 Klasyfikacja bonitacyjna gleb	21
Tabela 5 Podmioty gospodarcze w gminie Sadowie w latach 2012-2014.	22
Tabela 6 Ludność w wieku produkcyjnym i bezrobotni w 2014 roku	29
Tabela 7 Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w latach 2012-2014.....	31
Tabela 8 Kwoty świadczeń dla osób korzystających z opieki społecznej w latach 2012-2014.....	31
Tabela 9 Powody przyznawania pomocy z opieki społecznej w latach 2012-2014	32
Tabela 10 Liczba uczniów w Zespole Szkół w Sadowiu oraz Gimnazjum w Sadowiu według grup wieku w latach 2012-2014	34
Tabela 11 Struktura dochodów budżetowych w gminie Sadowie w latach 2011-2015	37
Tabela 12 Struktura podstawowych dochodów własnych w gminie Sadowie w latach 2011-2015.....	38
Tabela 13 Analiza wydatków budżetowych w gminie Sadowie w latach 2011-2015	39
Tabela 14 Dochody i wydatki w gminie Sadowie w latach 2011-2015.....	41
Tabela 15 Potencjalne źródła finansowania zadań gminy w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020	81
Tabela 16 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ze Strategią Europa 2020.....	85
Tabela 17 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ze Strategią Rozwoju Kraju 2020	86
Tabela 18 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Sadowie z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030	87
Tabela 19 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ze Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020	88
Tabela 20 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ze Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020	89
Tabela 21 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego	92
Tabela 22 Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Sadowie ze Strategią Rozwoju Powiatu Opatowskiego	93

Wykresy

Wykres 1 Użytkowanie gruntów w gminie Sadowie. Stan w dniu 31XII 2013 r.	19
Wykres 2 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w 2012-2014r.r.według sekcji PKD.	23
Wykres 3 Ludność według płci	28
Wykres 4 Liczba czytelników w latach 2012 – 2014.....	36
Wykres 5 Liczba ludności w powiecie opatowskim i w wybranych gminach w 2013 roku	43
Wykres 6 Powierzchnia powiatu opatowskiego i wybranych gmin w 2013r roku w km ²	44
Wykres 7 Liczba os. bezrobotnych w powiecie opatowskim i w wybranych gminach w 2013 roku	44
Wykres 8 Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w zł w wybranych gminach powiatu opatowskiego	45
Wykres 9 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2013 roku.....	46
Wykres 10 Łączna liczba punktów przyznanych w ankietach poszczególnym aspektom życia gminy w obszarze GOSPODARKA	50
Wykres 11 Łączna liczba punktów przyznanych w ankietach poszczególnym aspektom życia gminy w obszarze ŚRODOWISKO	50
Wykres 12 Łączna liczba punktów przyznanych w ankietach poszczególnym aspektom życia gminy w obszarze SPRAWY SPOŁECZNE.....	51

Rysunki

Rysunek 1 Proces zarządzania strategicznego	7
Rysunek 2 Korelacja celów strategicznych	64